

Noorte korvpallurite suu on lukus

Arvatavalt Andres Sõbra terrorit kannatanud noored pallurid ei taha juhtunust rääkida. lk 14

Apteekrid tahavad arstiks saada

Tervishoiutöötajatena võiksid apteekrid pakuda ka tervishoiuga seotud teenuseid, mis seni on nende jaoks jäänud halli alasse. lk 5

Õlletootjad otsivad januseid välismaalt

Langev kodune turg ei rahulda tootjaid, nüüd tehakse jõupingutusi, et joogipoolist müüa kaugetele ja eksotilistele maadele. lk 9

Eesti Päevaleht

HIND EESTIS 1,15 EURO | VÄLISMAAL 2,10 EURO | NR 187 | NELJAPÄEV, 26. SEPTEMBER 2013

ajaleht.epl.ee

Kõike lubavad parteid elavad enda arvates rahamägedel

Kui teie kooliõpetajast sõber teataks, et ta ostab endale linnamaasturi, suvila Saaremaa rannale ja avamerejahi, siis kas te uskate seda, isegi kui plaani täitmiseks on aega neli aastat? Sama raskesti teostatavad kipuvad olema ka erakondade valimislubadused Tallinnas. Kui mõni neist üksikult vaadates tundub rahaliselt isegi teostatav, siis kõik need kokku

nõuavad isegi erakondade enda arvutuste järgi rahamägesid.

Üleeile avalikustati 2014. aasta riigieelarve ja sealt selgus, et pärast 2011. aasta valimisi koalitsioonileppesse kirjutatud lubadus laste huvirindade riiklikust rahastamisest jääb täitmata, kuna see nõuaks eelarvest 25 miljonit eurot aastas ja seda raha riigil pole. Kas polnuks mõistlik en-

ne lubamist arvutada, et sellist haledat taandumist vältida? Paistab, et arvutamist koalitsioonierakonnad 2011. aastal enne lubamist teha ei viitsinud. Nagu näib, ei ole lubaduste teostatavuse arvutamine ka seekord olnud erakondade prioriteet.

Väärrib kirjeldamist, kuidas Eesti Päevaleht erakondade Tallinna valimislubadustele n-ö hin-

nasilte külge küsis. Kui võiks arvata, et lubadustega paralleelselt luuakse parteikontorites teksti kõrvale tabel lubaduste maksumusega, siis nii ei paista asjad käivat. Kui jätta välja Keskerakond, kus pole Tallinna programmi seni kirjagi saadud, et seda valijatega jagada, läks teistel erakondadel Eesti Päevalehele oma arvutuste saatmisega vähemalt üks tööpäev. **• jätkub lk 2-3**

Foto: Andres Putting

Jürgen Ligi: väljarändajate edu on pigem erand

Rahandusminister leiab, et väljarände küsimuses ime-lahendusi pole, aga Eestisse jäämise plusse aina lisandub.

lk 11

Võim peibutab rahvusest hoolimata

Volikogudesse pürgijate hulgast leiab ka türklase, sakslase, soomlase ja venelase. Näiteks sakslanna Elke Klara Wüthrich kandideerib Viljandimaal Võhmas juba kolmandat korda volikokku. lk 7

Rist ja viletsus vabadussambaga

Samba nõlv tuleb uuesti üles ehitada ja see nõuab tõenäoliselt taas kümneid tuhandeid eurosid. Arvatavasti kulub

vigade parandamisele rohkemgi kui algselt nõlva ehitamisele. Kulud tuleb aga kanda kaitseministeeriumil, sest

ehituspraagi kompenseerimist ei saa tollaselt ehitajalt nõuda, kuna firma on juba 2011. aastast pankrotis. lk 4

JUHTKIRI

Leedo või riigi monopol

inimestele, kel endil sageli Saaremaale või Hiiumaale sõita pole vaja, võib suvel hoogu koguma hakanud ärimatšist – majandusminister Juhan Parts praegu mandri ja saarte vahelist laevaliiklust korraldava Vjatšeslav Leedo vastu – kujuneda põnev vaatemäng. Eelmise matši pidas Leedo aastatel 2003 ja 2004 tollase majandusministri Meelis Atoneniga, ja võitis.

Partsi šansid laevaliiklus riigi kätte tagasi võtta on Atoneni omadest selle poolest paremad, et tal on rohkem aega. Atonen sai ministriks aprillis 2003 ja tal tuli leida Leedole alternatiiv või sõlmida temaga uus veoleping hiljemalt septembriks 2004, kui vana leping lõppes. Partsil on aega 2016. aasta sügiseni ehk kaks korda rohkem.

Muus osas on lugu suuresti endine. Mandri ja saarte vahel liikluse korraldamiseks on vaja praame, aga peale Leedo kontrolli all olevate praamide neid praegu ei ole. Partsil tuleb praamid Leedolt ja nende ehitamise rahastajatelt ära osta – kui Leedo soostub müüma – või ehitada uued. Ka Leedo poolt vaadates on olukord keeruline, sest tema praamid on ehitatud spetsiaalselt Väinamere jaoks. Kui Parts veenab valitsust minema seda

teed, et riik laseb liinide ülevõtmiseks ehitada uued praamid, ei jää Leedol pärast praeguse lepingu lõppemist ilmselt üle muud, kui oma praamid kehva hinnaga mujale müüa.

Majanduslikus mõttes on paraku kulukas, kui

riik soetab loomulikku monopoli meenutavate liinide teenindamiseks alternatiivse laevastiku, maksumaksjale ei ole see kindlasti mitte optimaalne lahendus. Samuti on küsitav, kas riik tõepoolest suudaks praamiliiklust ökonoomsemalt korraldada kui paarkümmend aastat selle alaga tegelenud Leedo. See, kuidas Partsi juhitud ministerium Estonian Airi valitses ja Edelaraudtee lepingu lõpetamisega kohtuvaidlusse takerdus, suurt usku majandusministeriumi kompetentsusse kahjuks ei tekita.

Leedo soodustab muidugi ise ka praamide rentimise segase ja keerulise struktuuriga arvamust, et küllap ta sahkerdab ja saab riigilt liiga palju raha. Partsi hurraataktika „vabaneme puugist nimega Leedo” ei ole sellegipoolest tark. Atoneni see igatahes ei aidanud. Läbimõeldud läbirääkimised Leedoga annaksid nii maksumaksjatele kui ka praamisõitjatele parema tulemuse kui vastandumine. Kaalumist vääriks ka järkjärguline praamiliikluse ülevõtmise variant: riik telliks alustuseks ühe või kaks uut praami, millega Eesti Loots või Tallinna Sadam Leedo omadele konkurentsi hakkab pakkuma, edu korral võtaks hiljem üle ka Leedo äri. ●

REPLIIK

Swedbank, tule koju!

Lugu, kuidas noor pere jäi Swedbanki laenuhalduri soovitude peale kodust ilma (EPL 24.9), kurvastas. Mul on kahju ka Swedbankist, kellega olen kahe aasta jooksul pidanud paar korda liisinguläbirääkimisi. Esimesel korral ei saanudki aru, kas pank peletas mind eemale planeeritud ülbistamisega või oli tegemist laenuhalduri isikliku juhmusega. Viimati oli laenuhaldur hea, aga üks tema kolleeg tunnistas, et tingimused tuleb kooskõlastada Rootsi. Niimoodi võitiski mõlemal korral teine pank, kes ei kooskõlastanud Rootsiga ega sundinud ka mind naise käest luba küsima. ● **Andres Reimer**

lk 10 Urmo Soonvald ja Karmen Turk netikommentaaridest
lk 11 Jürgen Ligi väljarändest

UUDISED

E-SIGARETTIDELE TULEVAD PIIRANGUD

Sotsiaalministeeriumis tegeldakse eelnõuga, mis keelaks e-sigarettide reklaami ja müügi alaealistele praegusest selgesõnaliselt, lisaks kaalutakse lisapiirangute sisseseadmist ka Euroopa

pa Liidu tasandil. SA Eesti Tervise Fond tegi sotsiaalministri ettepaneku võrdsustada e-sigaret tubakatoodetega, keelata nende reklaam, müük alaealistele ja avalikes kohtades suitsetamine. **ERR**

Kui palju maksavad

Erakonnad väljastasid Eesti Päevalehele visalt oma valimislubaduste n-ö hinnasildid. Lubaduste sisule pilku heites on Tallinnas peateemaks liiklus ja teed.

Tuuli Jõesaar, Urmas Jaagant
 uudised@epl.ee

Algus lk 1

Reformierakond saatis 16. septembri hommikul küsitud lubaduste hinnd järgmisel päeval, ka SDE vastas küsimuste saamisele järgnenud päeval. IRL-il kulus lubaduste maksumuse arvutamiseks kaks tööpäeva. Keskerakond, mis avalikustas ka Tallinnas kandideerivad isikud viimasel hetkel, on lubanud Tallinna programmi avalikuks teha sel nädalal.

Lubaduste sisule pilku heites on Tallinna valimiste peateemaks liiklus ja teede olukord. Seda nii konkreetsete lubaduste hulga kui ka valdkonnale kuluvate summade järgi. Näiteks lubavad kõik erakonnad Haabersti risti ümberehitamist. IRL-i arvates kuluks sellele kokku 70 miljonit ja Reformierakonna arvates 50 miljonit eurot. IRL-i pakutud summast peaks linn tasuma 10,5 miljonit, aga SDE arvates kuluks linnal Haabersti ristmikule 15 miljonit eurot.

Kõikide praeguste Tallinna opositsioonierakondade programmis on Ülemiste transpordisõlm, kus saaks kokku raudtee, trammirööpad, bussiliinid

ja lennukoridorid. Erinevused parteide vahel seisnevad detailides ja sõnastustes. Reformierakond ja SDE lubavad sõlme valmis ehitada – esimene eeldab siin koostööd riigiga ja konkreetset hinda ei nimeta, teine pakub linna omafinantseeringuks 20 miljonit eurot –, IRL aga alustada ettevalmistustega, kusjuures projekteerimiseks kuluks 600 000 eurot. Nii või teisiti on see mõte juba aastaid vana ja ka praegune linnavalitsus on sellega tegelnud. Seni on asja kallale asumist takistanud varasemad suurprojektid, nagu Ülemiste liiklussõlm. Seega on suu-

Keskerakond on lubanud oma Tallinna programmi avalikuks teha sel nädalal.

re lubadusena välja pakutud tegelikult juba jah-sõna saanud projekt, mis ootab vaid pihtahakkamist.

Tähtsal kohal on transpordiühendus naabervaldadega ja rööbastranspordi arendamine. Kui IRL sooviks trammiliine lihtsalt pikendada, siis SDE sooviks alustada rööbastevadumist koguni Tallinna lähivaldadesse. Konkreetseid arve Reformierakond ja SDE ei nimeta, IRL pakub, et lennujaamani pikendatav trammi-

liin läheb linnale maksma neli ja kokku 20 miljonit eurot.

Pealinnas on viimase aasta jooksul oma kuulsusesekundid meedias saanud pea iga tänavaauk ja see on ka programmidesse oma jälje jätanud. Kõik opositsioonierakonnad kinnitavad, et teede remont saab raha juurde: Reformierakond ja IRL suurendaks teede remondi vahendeid 15 miljoni euron aastast, SDE konkreetset arvu ei nimeta, kuid mainib, et ka riigimaanteeade pikendused linna sees ehk suured magistraalid peaks olema mingi kokkuleppe alusel vähemalt osaliselt riigi hooldada.

Kõik erakonnad lubavad linnaeelarve korda seada, valitsemiskulusid kärpida ja ülejääki targalt kasutada. Ainsa konkreetse arvu pakub välja

Reformierakond: vähendada valitsemiskulusid 10% võrra.

Kattuvate lubaduste maksumuse erinevust näitab ilmekalt öise tänavavalgustuse taastamine. IRL-i valgete tänavate hind on kuni miljon eurot, SDE valgus on kallim, nelja aasta peale 7 miljonit eurot. Reformierakond kuluks 20 miljonit, osa sellest uutele säästlikele valgustitele.

Lasteaiakohtade põud

Pikaajalise mure lasteaiakohtadega lubavad likvideerida kõik opositsiooniparteid. Uued lasteaia, tuhanded lisanduvad kohad ja nende kodulähedus on lasteaialubaduste lühike kokkuvõte. Hinnasilt sellel valimislubadusel : Reformierakonnal nelja aasta jooksul seitse miljonit, IRL-il nelja aastaga 20 miljonit ja SDE-l aastast kuni 13 miljonit eurot.

Eelmiste valimistega võrreldes puudutavad lubadused vähem sotsiaalküsimusi ja rohkem infrastruktuuri temaatikat. Erandina on erakondade programmidesse jõudnud omastehoolduse teema. Nii Reformierakond kui ka sotsiaaldemokraadid lubavad, et loovad inimestele rahaliselt jõukohaseid hooldekodukohati ja kättesaadavaid hooldus-teenuseid, Reformierakond 40 miljoni eest, SDE aastast 200 000 euro eest. IRL lubab uue hooldekodu omaosaluseks kuni kaks miljonit eurot. ●

Liiklusprojektid

Ühis-transport

Teede korrashoid

Valgustus

Omastehooldus

Lasteaiad

Loe pikemat analüüsi ja vaata teisi erakondade lubadusi ning nende maksumusi Eesti Päevalehe digiväljaandest.

Vaata rohkem digilehest
 ●●● ajaleht.epl.ee

MINISTEERIUM UURIB MEREAKADEEMIA RAHAKOTTI

Haridus- ja teadusministeerium viib Eesti mereakadeemias läbi teenistusliku järelevalve, mille fookuses on kooli finantsolukord, selle rahaliste vahendite kasutamise õiguspärasus ja ots-

tarbekus, et siis Tallinna tehnikaülikooli ja mereakadeemia ühinenemisprotsessi ette valmistada. Kokkuvõtte tulemuste kohta esitatakse haridus- ja teadusministrile hiljemalt 30. oktoobril. **Delfi**

UUS PEAKAPLAN

Alates 1. oktoobrist saab justiitsministeeriumi vanglate osakonnas nõunik-peakaplaniks Merike Kütt, kes seni töötas kaplanina kaitseväes. Kütt on luterliku kiriku vaimulik. **Delfi**

TULEVAD MIINUSKRAADID

Ilmateenistuse andmetel võib täna-homme taeva selgimise korral miinimumtemperatuur langeda nullkraadini, mõnes kohas võib olla ka külmakraade. **Delfi**

Täna digilehes

●●● Universaalne gripivaktsiin võib lähiajal kasutusele tulla.
●●● Utah' keskkonnakaitsjad protestivad Eesti Energia vastu

parteide valimislubadused?

Russalka jt ristmikud

Ehitame Russalka juurest kulgeva Põhjaväila ja Haabersti eritasandilise ristmiku. Alustame Kristiine ja Liivalaia–Pärnu maantee ristmike ümberplaneerimist. **Eeldatav maksumus:** Haabersti 50 miljonit, Põhjaväil alla 50 miljonit, Kristiine ja Liivalaia–Pärnu mnt 15 mln.

Kvaliteedi tõus

Arendame ühistranspordi kvaliteeti, suurendades konkurentsi teenuse pakkumisel. Kaalume täiendavate liinide avamist. Arendame koostöös naabervaldadega ühistranspordi korraldust nii et omavalitsuse piiri ületamine ei muudaks liiklemist ebamugavaks.

Rohkem teeremondi raha

Suurendame teede remondi vahendeid 15 miljoni euronit aastas ning tagame valdkonna stabiilse rahastamise igal aastal. Remondime suuremad magistraalid.

Keskkonnasäästlikud valgustid

Valgustame pealinna tänavad, pargid, palliplatsid ja terviserajad keskkonnasäästlike valgustitega. **Eeldatav maksumus:** 20 miljonit.

Vajadusele vastavad teenused

Omastehooldus – pakkuda igapäevasele tema vajadustele vastavaid teenuseid (elamispinna kohandamine erivajadustele vastavaks, telesild, häirenupp, hoolduspuhkus lähedasele, koduõendus jne). **Eeldatav maksumus:** 40 miljonit.

Uued lasteaiad

Ehitame uusi lasteaedu, toetame moodullasteaedade arendamist. Suurendame linna- ja eralasteaedade pearaha 106 eurolt 130 eurole lapse kohta kuus. **Eeldatav maksumus:** 8 aasta jooksul 34 miljonit, pearaha suurendamine 4 aasta jooksul 7 miljonit.

Russalka ja Haabersti ristmikud

Alustame Põhjaväila ja Russalka ristmiku ehitamisega, et vähendada pudelikaelasid Tallinna liikluses. Alustada Haabersti ringristmiku ehitamisega. **Eeldatav maksumus:** Haabersti 70 miljonit, linn ise 10,5 miljonit.

Trammiliinide pikendamine

Trammiliini pikendamine lennujaamani, Vanasadama parem ühendamine kesklinnaga. Alustame trammiliini pikendamise ehitusega Pirita ja Järve Selverini. **Eeldatav maksumus:** trammiliin lennujaamani, omavahendeid 4 miljonit, kokku 20 miljonit.

Teede lagunemine peatada

Tagame kvaliteetse teehoolduse, millega oleks liiklemine turvaline nii autodele kui ka jalakäijatele. Oluline on, et jooksva remondi maht ületaks teede kulumise – teede lagunemine tuleb peatada. **Eeldatav maksumus:** teedele kuni 15 miljonit aastas.

Vähendada turvariski

Taasvalgustada Tallinna tänavad öisel ajal, sest pime tänav on turvarisk. **Eeldatav maksumus:** kuni miljon eurot.

Uus hooldekodu

Luaa koostöös erasektoriga uusi hooldekodukohti ja renoveerida olemasolevaid, et kõigil oleks võimalik vananeda väärikalt oma eakaaslaste keskel. **Eeldatav maksumus:** uus hooldekodu, omaosalus kuni 2 miljonit.

Lasteaid jalutuskäigu kaugusel

Investeerime lasteaiakohtadesse ja rajame Tallinnas nelja aastaga 2000 uut lasteaiakohta. Lasteaiad peavad asuma kodudest jalutuskäigu kaugusel. **Eeldatav maksumus:** 20 miljonit nelja aastaga.

Haabersti ristmik ja Reidi tee

Ehitame valmis Haabersti mitmetasandilise ristmiku ja alustame Reidi tee väljaehitamist. **Eeldatav maksumus:** mõlemad 15 miljonit eurot.

Kiirtrammi võrgustik

Alustame linna läbiva ja lähivaldasid ühendava kiirtrammi võrgustiku planeerimist ja rajamist. Kohandame ühistranspordi liinivõrgu vastavaks vajadustele. Ajakohastame transpordivõrgu. **Eeldatav maksumus:** hinda on raske määrata.

Kokkulepe riigiga

Sõlmime riigiga kokkuleppe Tallinna territooriumile ulatuvate riigimaantee hooldamiseks ja remondiks. Samaaegselt tänavate kapitaalremondiga ehitame välja ka korralikud kergliiklus- ja kõnniteed.

Kaasaegsed lahendused

Lõpetame öösiti Tallinna pimendamise, kasutades kaasaegseid ja säästlikke lahendusi. **Eeldatav maksumus:** nelja aasta peale 7 miljonit.

Taskukohane teenus

Tagame taskukohase, kättesaadava ja kvaliteetse hooldekodu koha või hooldusteenuse eakatele ja teistele abivajajatele. Laiendame tasuta koduõendus-teenuse kättesaadavust kroonilistele haigetele. **Eeldatav maksumus:** 200 000 eurot igal aastal.

Kohtade puuduse probleem laheneb

Loome uusi kodulähedasi lasteaiad ja põhikoolikohti. Toetame lastehoiu teenust ülikoolide juures. Lahendame kohtade puuduse probleemi aastaks 2016. **Eeldatav maksumus:** aastas kuni 13 miljonit.

linnapeakandidaat
Valdo Randpere

linnapeakandidaat
Eerik-Niiles Kross

linnapeakandidaat
Andres Anvelt

Hädad vabadussambaga ei lõpe: selle nolv tuleb uuesti ehitada ja selleks kulub taas kopsakas summa.

Foto: Vallo Kruuser

Saaga jätkub: ehitame vabadussamba nölva uuesti ja maksame topelt

Vabadussamba nolv ehitatakse uuesti üles ja see neelab taas kümneid tuhandeid eurosid.

Riit Aljas, Tarmo Vahter
uudised@epl.ee

Eesti Päevaleht kirjutas juba kevadel, et Vabaduse väljaku võidusamba taguse nölva ehituskvaliteet on nii kehv, et see tuleb ümber teha. Nolv vajub sisse ja muru ei taha seal kasvada. Olukorra hindamiseks tellis vabadussammast hooldav Riigi Kinnisvara AS kaks ekspertuuringut, mille kogukulu ulatub juba 15 000 euroni.

Ehitaja täitis samba nölva liiva asemel hoopis olmejäätmete ja ehitusprahiga.

Uuringutest selgus, et nölva hädasid põhjustab ehitustööde kehv kvaliteet ja põhimõtteline viga täitematerjalide valimisel: ehkki nölva täitmiseks oleks olnud mõistlik kasutada liiva, täitis töid teinud Celander Ehitus selle hoopis nõlvast ehituse käigus välja kaevatud olmejäätmete ja ehitusprahiga.

Teisalt tuvastas aga Tallinna tehnikaülikooli mäeinsituudi professor Mait Mets ühes uuringus, et tegelikult ei olnudki Sweco Projekt AS-i koostatud ehitusprojekti nõu-

deid pinnase koostise ja tiheduse kohta. Seetõttu puudus ehitajal vähemalt projekti järgi otseselt nõue liiva kasutada, ehkki selle vajadust nüüd mõõndakse.

Probleemide taustal on Riigi Kinnisvara Aktsiaselts (RKAS) otsustanud nölva sisuliselt „lahti võtta” ja uuesti, ent nüüd juba õigete materjalide ja tugiseintega üles ehitada. Enne seda püüti nölva murukatet jooksvalt taastada, selleks kulutati ligi 1000 eurot, ent pikaajalist mõju sellel tööl ei olnud. „Kui riigihange lõpeb edukalt ja leiame töövõtja, peaksid tööd olema lõpetatud 2014. aasta suvel,” ütles RKAS-i kommunikatsioonijuht Madis Idnurm.

Kui palju järjekordne parandus maksma läheb, ei taha öelda Idnurm ega samba rajanud kaitseministeerium. Põhjuseks on tõsiasi, et riigihange kuulutatakse välja alles oktoobris ja hinnapakujatele ei taheta projekti võimalikku maksust ette sööta.

Küll aga on selge, et nölva parandamise kulud kujunevad üpris kopsakaks ja tõenäoliselt maksab vigade parandus rohkem kui algne nölva ehitus, mille hind oli ligikaudu 30 000 eurot. Täpselt sama suur on seaduses sätestatud lihthanke alammäär: inimkeeli tähendab see seda, et kui riigiasutus

tahab ehitada midagi, mis on kallim kui 30 000 eurot, peab ta tööde tegija leidmiseks korraldama riigihanke. Et just seda praegu tehaksegi, maksavad rekonstrueerimistööd järelikult arvatavasti rohkem kui algne ehitus.

Kulusid tuleb aina juurde

Lugu on aga seda nutusem, et ehkki ehitusprah on tuvastatud, ei saa tollaselt ehitajalt kulusid välja nõuda. Selle põhjuseks on tõsiasi, et 2011. aastal kuulutati välja Celander Ehitus AS-i pankrot. Ehkki uuringutest selgus, et projektis nõudeid materjalile ei esitanud, ei saa ka kaitseministeeriumi pressiesindaja Artur Jugaste sõnul ehituse projekteeirijat vastutama panna, sest

projekti koostamisel olevat järgitud kõiki tollal kehtinud õigusnorme ja majandusministeeriumi kehtestatud nõudeid. Samuti ei kipu Jugaste süüd panema ehitusjärelevalvele, sest probleemid nölvaga ilmnedid alles tükk aega pärast ehituse lõppu.

„Alles pärast aastatega aset leidnud sadevee mõjusid ja nölva kasutamist tuli välja, et Harjumäel puudub korralik sadevee drenaaž ning olukorra parandamiseks peaks Tallinna kommunaalamet drenaažisüsteeme täiendama. Nüüd on sellest linnaga räägitud. Ka nölva vajumine ilmned hiljem,” põhjendas ta.

Lõppeks tulebki tõdeda, et sisuliselt maksab riik ühe nölva eest kaks korda. ●

Vabadussamba rajamise ja parandamise kulud

5,1 miljonit eurot – monument ise ja selle parandustööd. (Sellest 696 828 eurot peab hüvitama samba ehitanud Tšehi firmat Sans Souci).

3,0 miljonit eurot – samba maa-ala ehitus ja projekteerimine.

Sellest nölva kulud 30 000 eurot

0,4 miljonit eurot – muud kulud. Ideekonkurss, autoritasud, õigusabi, monumendi avamistseremoonia.

Nölva parandamistööd

● Umbes 1000 euro eest parandustöid

● 15 000 eurot ekspertuurin-gute eest

● 30 000 või rohkem eurot algavate parandustööde eest

Simson: eelarve on parem kui varasematel aastatel

Eile andis peaminister Andrus Ansip 2014. aasta riigieelarve riigikogule eelnõu üle ja tegi poliitilise avalduse. Ansip märkis, et tuleva aasta riigieelarve on koostatud teatud ettevaatlikkusega ja ettevaatavalt. Peaminister tõi ka esile, et eelarve tulud ja kulud kasvavad pea kõigis valitsemisalas. Ansipi sõnul paraneb järgmisel aastal inimeste toimetulek, kuna tõusevad pensionid, suurenevad riigitoitajate palgad ja inimeste majanduslik olukord para-

neb. Lõppsõnas ütles Ansip, et koostatud eelarve on vastutustundlik, „see töötab Toompeal ja Türil, ajab Eesti asja ja selle üle võib uhke olla”.

Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni esimees Kadri Simson märkis riigieelarve eelnõu kommenteerides, et see on oluliselt parem kui varasematel aastatel. Ometi ei olnud suurima opositsioonijõu liider rahul, et lahendamata jäävad tulumaksuvaba miinimumi ja laste heaolu puudutavad küsimused. **● Delfi**

Tasuta rongisõit algab vahetult enne valimispäeva

Tallinna linnavalitsus otsustas esitada volikogule otsuse eelnõu, mille eesmärk on võimaldada tallinlastel ka elektrirongiga linna piires tasuta sõita. „Ühtlasi võtab Tallinn sellega endale varalised kohustused kompenseerida Elektriraudtee AS-ile tallinlaste tasuta sõidust saamata jääv tulu,” selgitas abilinnapea Taavi Aas.

Leping Elektriraudteega on sõlmitud kuni 31. detsembri-

ni 2014 ja kokku tasub Tallinn Elektriraudteele 375 000 eurot, sellest 75 000 tänava ja 300 000 järgmisel aastal.

Abilinnapea Taavi Aasa sõnul on seega sõitude kuu piirväärtus 25 000 eurot. See arv tuleneb tema sõnul reisi-jate hulgast ja selle võimaliku kasvu prognoosist. Plani kohaselt hakkaks leping kehtima juba oktoobrikuu keskpaiku. **● Delfi**

Tallinn

Tallinna Linnavaraamet

TEATAB

Tallinna Linnavolikogu 19. septembri 2013 otsusega nr 158 otsustati:

Müüa avalikul kirjalikul enampakkumisel Tallinna linnas Lasnamäe linnaosas asuv Paekaare tn 42-6 korteriomand (registrios nr 7427301; 327/38394 mõtteline osa kinnistust, mille katastriüksuse tunnus on 78403:312:0450, sihtotstarve elamumaa 100%, pindala 1455 m² ja reaalosana eluruum nr 6 üldpinnaga 32,70 m², mille tähistus plaanil on 6) alghinnaga 32 200 (kolmkümmend kaks tuhat kakssada) eurot.

Ostuhind tuleb tasuda täies ulatuses enne müügilepingu sõlmimist. Objekti notariaalse müügilepingu sõlmimisega seotud kulud (sealhulgas notaritasu, riigilõiv, notariaalakti ärakirjade maksumus) tasub ostja.

Otsust on võimalik vaidlustada Tallinna Halduskohtus (Pärnu mnt 7, Tallinn 15082) 30 päeva jooksul arvates otsuse teatavastegemisest.

Tallinn

Haabersti Linnaosa Valitsus

KORRALDAB

9. oktoobril 2013 Ehitajate tee 109a kell 15.00 ruumis 211 arutelu Paldiski mnt 108b kinnistu detailplaneeringu lähteseisukohtade ja eskiislahenduse tutvustamiseks.

Detailplaneering on algatatud Tallinna Linnavalitsuse 11. septembri 2013 korraldusega nr 1237-k

Detailplaneeringu eesmärk on Paldiski mnt 108b kinnistu jagamine kaheks ärimaa sihtotstarbega krundiks ning krundidele ehitusõiguse määramine ühe 3 maapealse korrusega ärihoone ja ühe 2 maapealse korrusega teenindushoone ehitamiseks. Planeeritava maa-ala suurus on 0,39

JA

9. oktoobril 2013 Ehitajate tee 109a kell 16.00 ruumis 211 arutelu Pikaliiva tn 150 kinnistu detailplaneeringu lähteseisukohtade ja eskiislahenduse tutvustamiseks.

Detailplaneering on algatatud Tallinna Linnavalitsuse 11. septembri 2013 korraldusega nr 1238-k

Detailplaneeringu eesmärk on Pikaliiva tn 150 kinnistu jagamine üheks transpordimaa ja kaheks elamumaa sihtotstarbega krundiks ning moodustatavatele elamumaa krundidele ehitusõiguse määramine kokku kahe kuni 2 maapealse korrusega kahe korteriga elamu ehitamiseks. Planeeritava maa-ala suurus on 0,41 ha

Detailplaneeringute ülesanne on samuti üldiste maakasutustingimuste määramine ja heakoristuse, haljastuse, juurdepääsude, parkimise ning tehnoorkudega varustamise põhimõtteline lahendamine.

Detailplaneeringute eskiisidega saab tutvuda Haabersti Linnaosa Valitsuses, Ehitajate tee 109a, 3.-8. oktoobri ruumis 205 tööpäeva jooksul. Info telefonil 6 404 856.

Detailplaneeringute koostamise algatamise korraldustega on võimalik tutvuda elektrooniliselt Tallinna õigusaktide registris (<https://oigusaktid.tallinn.ee>) ja detailplaneeringutega saab tutvuda Tallinna planeeringute registris <http://tpr.tallinn.ee/tpr/>

Apteekrid ihkavad perearstide mängumaale

Tulevikus võiks apteek olla esimene koht, kust patsient enne perearsti juurde minekut abi otsib.

Kelli Seiton
kelli.seiton@epl.ee

Möödunud nädalal saatis Eesti apteekide ühendus sotsiaalministriile pöördumise, kus rõhutatatakse, et esmatasandi tervishoiu arenguks on vaja plaani kaasata ka apteekrid. Apteekrid võiks arvata tervishoiutöötajate hulka ja oleks vaja hakata arendama apteekide pakutavaid lisateenuseid.

Pöördumise ajendiks on Euroopa Parlamendi patsiendiõiguste direktiiv, millega pannakse paika reeglid nii piiriüleste tervishoiuteenuste saamiseks kui ka kulude hüvitamiseks. Et direktiivi ülevõtmiseks tuleb muuta tervishoiuteenuste seadust, teevad apteekrid ettepaneku lisada seadusesse tervishoiutöötajaina ka proviisori ja farmatseuti. Peale selle on samasisuline ettepanek kirjas ka esmatasandi tervishoiu arengukavas, mis kehtib aastani 2015.

Apteekri määratlemine tervishoiutöötajana oleks aga vaid apteekrite plaani esimene väike samm. Tervishoiutöötajatena võiksid nad pakuda ka tervishoiuga seotud

teenuseid, mis seni on apteekrite jaoks jäänud nn halli alas, sõnas apteekrite ühenduse juhatuse liige Tanel Teras.

Muudatus annakski Teras sõnul proviisoritele ja farmatseutidele kindluse, et kedagi ei hakata karistama selle eest, kui apteegis näiteks mõõdetakse inimese tervisenäitajaid. „Fakt on see, et lisateenuste järele on olemas nõudlus,” oli Teras kindel.

Riik maksaks?

Lisateenuste arendamine muudaks apteegid esmatasandi tervishoiu efektiivseks osaks ja nii võiks Teras sõnul apteek pakuda näiteks diabeedi- või hüpertooniariski varajase avastamise ja haiguse jälgimise teenust, aga näiteks ka teenust, kus inimene saab ülevaate

Apteek võiks pakuda diabeedi- või hüpertooniariski avastamise teenust.

kasutatavatest ravimitest koos personaalpakendamisega.

„Apteekril võiks olla ennetav ja monitooriv roll patsiendi tervise puhul, et võimalikult vara avastada tervisenäitajate halvenemine,” rääkis Teras ja tõi välja, et apteekri abi võib ära hoida ka põhjendamatuid perearstikülastusi, mis on haigekassa jaoks kordades kulukamad.

Siinkohal tekib aga küsimus, kes maksaks selle eest, et inimene saaks apteegis näiteks jälgida oma diabeeti, astma näitajaid või käia hemoglobiini määramas? Tanel Teras ettepaneku kohaselt tasuks teenuste eest klient ise. „Või miks ka mitte tulevikus haigekassa poolt rahastatuna, nii nagu see toimub Suurbritannias,” pakkus ta.

Kui palju apteekide pakutavad teenused patsiendile maksma läheks, pole veel selge. Aga just see on üks peamisi põhjuseid, miks sotsiaalministeerium on apteekrite ettepaneku tagasi lükanud. Sotsiaalminister Taavi Rõivas sõnas, et apteekrite ettepanekut on plaanis arutada veel sel sügisel ja enne otsustamist tuleb kõik aspektid, ka mõju tervishoiu rahakotile, põhjalikult läbi kaaluda. Seega ei saa praegu veel konkreetsetest summadest rääkida.

Seda, et tervishoiutöötaja mõistet tuleks apteekrite lisamisega kiiresti laiendada, sotsiaalministeeriumi tervishoiuosakonna juhataja Heli Paluste ei arvanud, kuna Euroopa Liidu patsiendiõiguste direktiiv ei mõjuta riigi enda õigusnorme.

Peale selle tõi Paluste esile, et tervishoiutöötajaga seotud normistik on ulatuslik ja palju reguleeritud ning väljub apteegiteenuse ja meditsiiniseadmete müügi ja regulatsiooni vajadustest. ●

Proviisor näitab Tanel Terasel apteekrite ühendusest praegu pakutavat personaalpakendamise teenust. Iga pakendi peal on ravimi kirjeldus ja teave selle kohta, mis ajal ning millises koguses peab patsient ravimit võtma.

Foto: Eero Vabamägi

Apteeker näeks rohkem andmeid

Proviisorite ja farmatseutide määratlemisega tervishoiutöötajateks saaksid nad suurema ligipääsu patsiendi ravimikatsutuse ajaloole. „Apteekril on hädavajalik näha põhjendatud

ulatuses ravimite koostimete väl-
timiseks ravimikasutuse ajalugu, millele saab ligi üksnes tervishoiutöötaja,” sõnas Tanel Teras apteekrite ühendusest. Hea näide on tema sõnul tervise moni-

toorimine, kus apteeker peab kirjutama tervisenäitajad patsiendivihikusse, selle asemel et need edastada perearstile tervise infosüsteemi kaudu elektrooniliselt.

Teaduskeskus AHHA esitleb:

TEADLASTE ÖÖ FESTIVAL 2013

22-27. septembril Tartus
27. septembril üle Eesti

REEDE, 27.09 TEADLASTE ÖÖ TALLINNA KAVA

Tallinna Ülikooli Teadlaste Foorum (Narva mnt 25)

Näitus „Tudengist sirgub teadlane”. Näitusel eksponeeritakse õppevahendeid ja teadusaparatuuri.

10-18 AHHA 4D elamuskapsel (Vabaduse väljak 9)

Õppefilm „Arka ülest”.
Eriseansid kell 10.30, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30 ja 17.30 on huvilistele täiesti TASUTA! Igale seansile on 9 kohta, nii et kehtib kiiremate eesõigus! Pileteid saab elamuskapsli kassast.

11-19 Energia avastuskeskus (Vabaduse väljak 9)

Näitusepileti olemasolul külastajatele planetaariumiprogramm ja teadusteatr algusega kell 17.00, 17.30 ja 18.00 TASUTA.

14-21 Teadustramm (liin nr 1 Kopli-Kadriori)

Trammi pardal saab osa võtta muhedaatest meisterdamistöötabadest ja elada kaasa teadusteatri etendustele:

14-15 töötuba „Kõrrepill”,
15-16 töötuba „Topsitefon”,
16-17 teadusteatr „Aju alasti”,
17-18 töötuba „Meie meeled”,
18-19 töötuba „Sööbikud ja pisikud”,
19-20 töötuba „Meisterdame LED-laterna”,
20-21 teadusteatr „Keemia!”

15.30 Kino Artis (Solaris, Estonia pst 9)

AHHA dokumentaalfilmielav „Vabaduse mõrkjas maitse” (2011).

16-23 Eesti Meremuuseum (Paks Margareeta, Pikk 70)

Sukeldutakse koos teadlastega keele- ja kultuuriteaduse ning (neuro)psühholoogia põnevasse maailma. Sissepääs 2 eur.

17 A. H. Tammsaare muuseum (Koidula 12a, Tallinn)

„Milleks on vaja ilukirjandust”

Teaduskohvikus arutlevad neuroteadlane Hendrik Luuk, kirjanik Jan Kaus, tõlkija/kirjastaja Krista Kaer ja Emakeele Õpetajate Seltsi juhatuse esimees Aime Klandorf.

18-20.30 Tallinna Reaalkool (Estonia pst 6)

Teadlaste Ööl ootab Tallinna Reaalkooli suur maja nii väikeseid kui ka suuremaid teadushuvilisi töötubadesse, jälgima keemia- ja füüsikakatseid ning tegelema robotikaga.

18-21 Muinsuskaitseameti ÖÖEKSKURSION, algusega Linnahalli juurest (Mere pst 20)

Eksperimente sisaldaval ööekskursioonil tutvutakse hoonetega, mis ehitamise ajal olid uuenduslikud ja eksperimentaalsed, aga nüüdseks saanud juba nii vanadeks ja väärivateks, et on tunnistatud mälestisteks. Üritust juhivad Triin Talk ja Maria Silla.

18-22 Teaduste Akadeemia (Kohtu 6, Tallinn)

Teadusajaloolane dr Erki Tammiksaar kõneleb teemal „Ajalooline sissevaade akadeemilisse ellu: Eesti teadus ja Eesti Teaduste Akadeemia”, Tiina Rahkama esineb ettekandega: „Maja, kus me oleme”, sotsioloog professor Mikko Lagerspetz avab teemat „Muusika kui interaktsioon”. Muusikalised näited toob Femme Quartet. Interaktsioon teadlastega kohvilaua ümber. Soovijatele Akadeemia maja tutvustus.

SALALABORID MUSTAMÄEL:

18 Loeng-eksperiment TTÜ Majandusteaduskonnas „Magnetväljade kognitiivne mõju, töövõime parandamine” (Akadeemia tee 3, ruum X414)
18 T.J. Seebecki elektroonikainstituut „Elektroonika – see on ju imelihtne!” (Ehitajate tee 5)
18 Ringkäik Biorobotika Keskuses, (Akadeemia tee 15a)
18-21 Vinge kõrgepingelabor ja välgukatsed (Ehitajate tee 5)
19 Avanevad TTÜ orgaanilise keemia laborite uksed (Akadeemia tee 15)
19.30 Loeng „Valgus ja valgustid töökohal” (Akadeemia tee 3, ruum X414)
20 Salapäraseid geenitehnoloogia laborid (Akadeemia tee 15)

18-22 TTÜ muuseum (Akadeemia tee 1, Tallinn)

Ekskursioonid näitustele, kohal on Formula Student Team Tallinn liikmed, näha saab elektrivormelit, proovida simulaatorisõitu ja õppida tehnoloogiakoolis koduste vahenditega katseid.

18.30 Keemilise ja bioloogilise füüsika instituut (Akadeemia tee 23)

Ringkäik Eesti Magnetlaboris. Kogunemine ja algus KBFI fuajeest.

19-21 Viimsi kool (Randvere tee 8 ja G. H. Schüdlöffeli tee 4.)

Palju erinevaid töötubasid ja meeleolukaid katseid.

21-01 Taevavaatlused Tallinna Tähetornis (Tähetorni 2)

Vaata festivali kava mujal Eestis:
<http://www.ahhaa.ee/teadlaste-oo/>

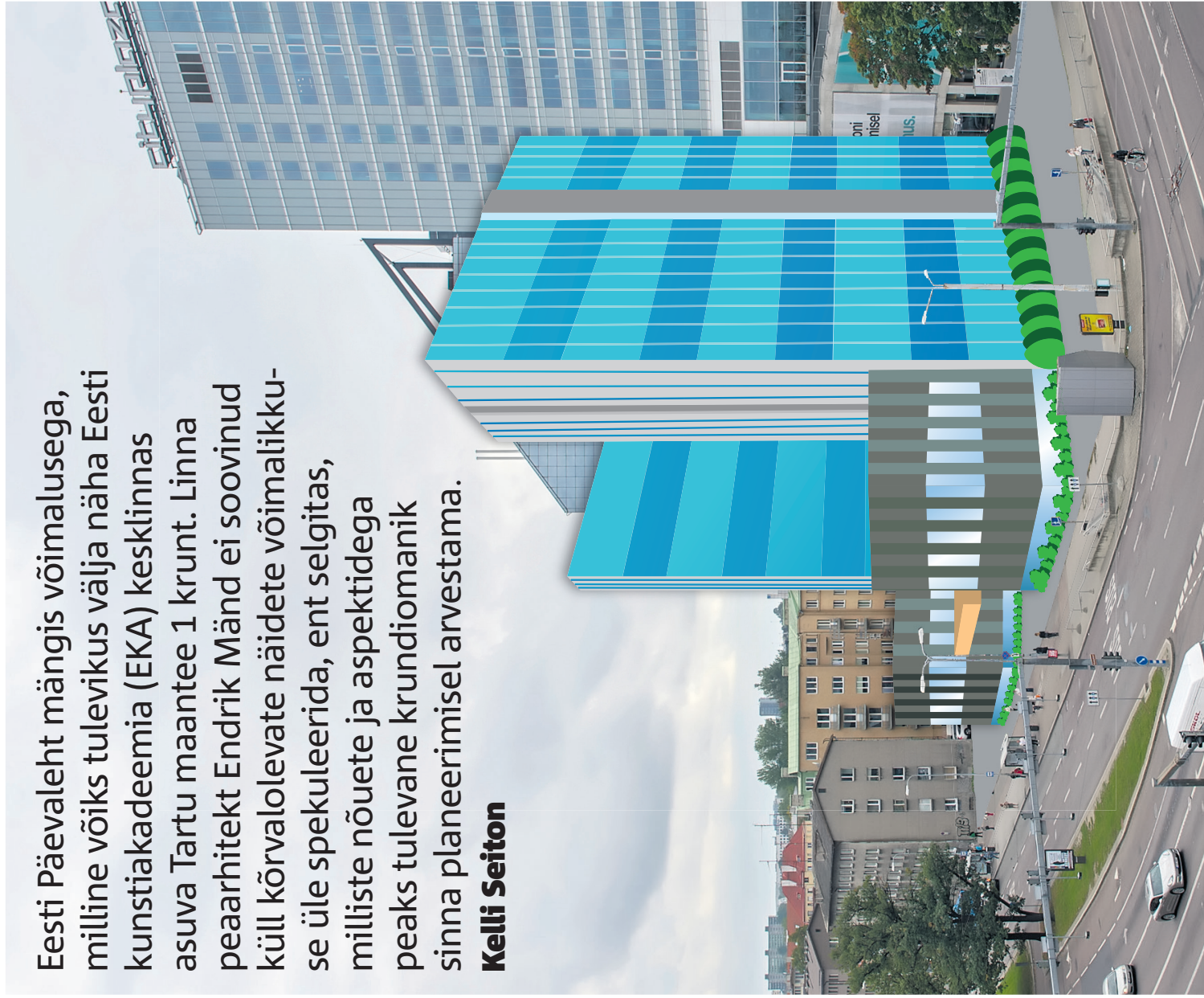
TÖF 2013 toetajad:

Haridus- ja Teadusministeerium

EKA südalinna krundile võiks tulla park või kõrghoone

Eesti Päevaleht mängis võimalusega, milline võiks tulevikus välja näha Eesti kunstiakadeemia (EKA) kesklinna asuva Tartu maantee 1 krunt. Linna peaarhitekt Endrik Mänd ei soovinud küll kõrvalolevate näidete võimalikkuse üle spekuleerida, ent selgitas, milliste nõuete ja aspektidega peaks tulevane krundiomanik sinna planeerimisel arvestama.

Kelli Seiton

Avalik hoone või raeahoone

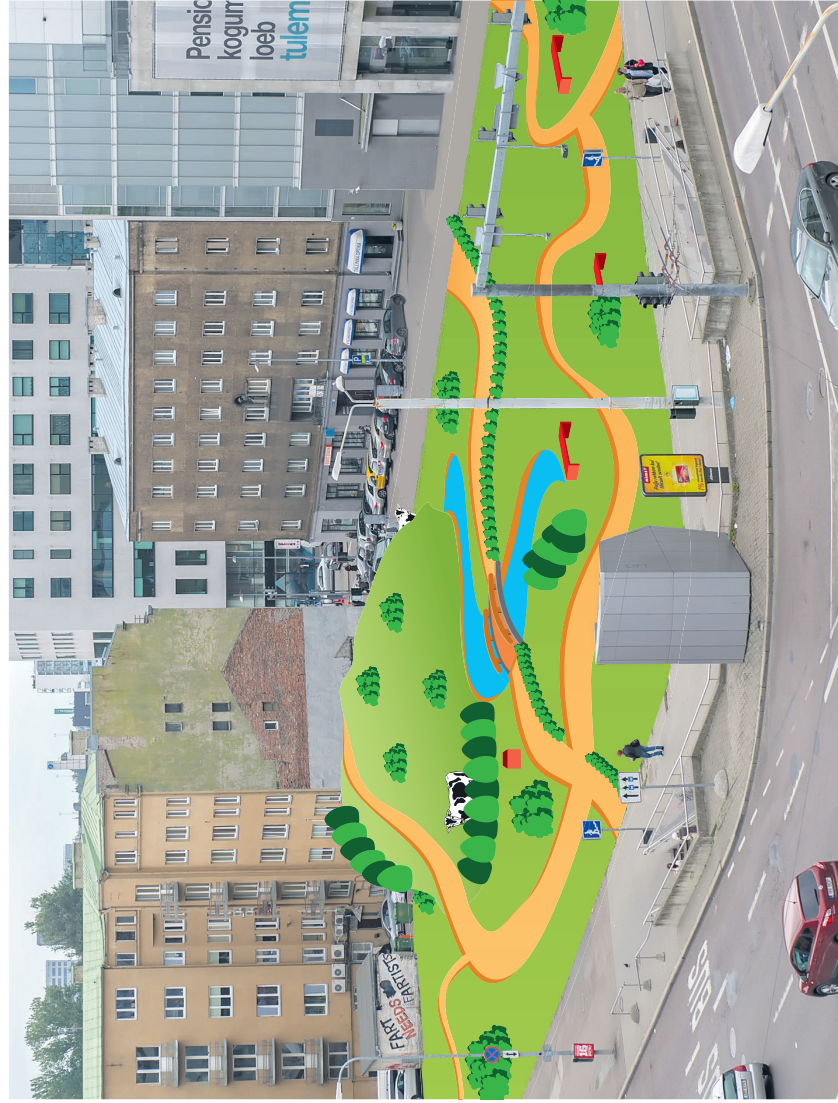
Ühe võimalusena võiks krunt jääda ühiskondliku ostarbega maaks, millele tuleks avalikus kasutuses olev hoone. Meie sobitasime kesklinna Tallinna uue raehoone, mille tegelik asukoht on hoopis linnahalli naabruses. Männi sõnul ei ole kesklinna ehitavatele hoonetele visuaalseid piiranguid või nõudeid esitatud. „Praktiliselt on kõik arengutsenaariumid võimalikud”, sõnas Mänd ja rõhutas, et füüsilisi piiranguid otseselt pole. Seega võiks lihtsa torni asemele planeerida sinna ka näiteks raehoone-taolise klaas- ja metallkuupi kogumi.

Park

Et juba Eesti kunstiakadeemia hoone juurde oli planeeritud avalik ruum, võiks ühe näitena krundile planeerida ka avaliku pargi. Arhitekt Endrik Mänd sõnas, et pargi ehituseks krundil ta otseseid piiranguid ei näe. „Iseasi, kas see on pargi jaoks kõige parem asukoht,” arutles ta. Juhul kui park oleks looduslik – puude, põõsaste ja lillepeenardega – võiks tekkida takistused maa all asuvate kommunikatsioonidega. Ent kuna osa neist on juba kunstiakadeemia juurde planeeritud maa-aluste korruste tõttu ümber tõstetud, ei oleks see tõenäoliselt suur probleem.

Illustratsioonid: Maret Müür

Superministeerium

Kõige tõenäolisem on, et südalinna saab juurde büroohoone, mis võiks sarnaneda superministeeriumiga ehk Väike-Ameerikasse planeeritava nelja ministeeriumi ühishoonega. Tallinna peaarhitekt Endrik Mänd sõnas, et kuigi krundile on kõrghoone – üle 45 meetri kõrgune – küll lubatud, ei tohi see ületada maksimumi, mis on absoluutkõrguses 130 meetrit. Kõrguses peab ka arvestama, milline on mõju naabritele ja neil ei tohi olla vastuseisu. Juhul kui krunt läheb erakätesse ning ehitatakse näiteks büroohoone, tuleks muuta ka maa sihtotstarvet ja teha uued detailplaneeringud.

Briti ajakirjanik Abdul Turay võib valimistel Tallinnas Obamat teha

Volikogudesse pürgijate hulgast leiab teiste seas ka türklase, sakslase, soomlased ja venelased.

Volikogude valimiste eelse tel päevadel võib nii mõnigi Tallinna kesklinna vanaproua krepsu saada, kui korraga seisab ta ukseel sãrasilmne must mees. „Tere, mina olen Abdul Turay, teie saadikukandidaat kesklinnas. Mida saaksin teie heaks teha?” Nii algab tõenäoliselt vestlus kümnete korterite ukse taga.

Kui sotside ridades kandideeriv Abdul Turay peaks valitama Tallinna linnavolikokku, on tema vägitegu võrreldav samuti mustanahalise Barack Obama USA presidendiks saamisega. Tegemist oleks murranguga Eestis mõnikord tooni andvas võõraaenus.

Kui varem töötas Turay Eestis vabakutselise ajakirjanikuna ja kirjutas isegi raamatu „Väike valge riik”, mõtles ta eelkõige enesekeskelt. „Pärast poja sündi küsisin endalt, millisena tahaksin näha seda linna, seda riiki, kus ta elab.” Nii sündiski kandideerimise mõte. Teda kutsusid oma ridadesse

Foto: Eero Vabamägi

Abdul Turay peab end ilmselt kõige eksootilisemaks kandidaadiks, kes on Eestis kohalike omavalitsuste valimisel osalenud.

nii sotsiaaldemokraadid kui ka IRL. Kuna sotside põhimõt-

Turay on sündinud Inglismaal, õppinud USA-s ja Soomes, töötanud Hongkongis.

ted olid avaramad, et mitte öelda kosmopoliitsed, valis maailmakodanik Turay just nemad. On ta ju sündinud Inglismaal, õppinud USA-s ja Soomes, töötanud reporte-

rina Hongkongis ja Taiwanil. Tema tänased arvamused, esseed, mustanahalise pilguga valge riigi nägemine võivad meeldida või mitte, aga külmaks ei jäta need kedagi, sest kirjutada mees oskab, mis sest, et täna valmivad ta tööd veel ingliskeelsetena.

Eriteenetega muslim

Väga tõsiselt võtab valimisi Tartu ülikooli õppejõud, mus-

lim Hagani Gayibli. Tema eesti keel on puhas ja selge. „Ma olen esimene muslim ja türklane, kes sai Eestis eriteenete eest kodakondsuse,” räägib Tartu ülikooli õppejõud, Türgi keele keskuse juhataja.

„Sündisin Gruusias, vana isa passis oli aga kirjas hoopis aser. Täna olen Eesti patrioot!” ütles Gayibli. Ta valis kandideerimiseks IRL-i nimekirja, mis tema arvates on kõige rahvusaatelisem. „Eestis teen ma kõik, et säiliks eesti keel ja kultuur, kannan seda mitte assi-

mileerununa, vaid lõimunu-na,” on tema sõnum. Asjaolu, et ta on kõigi aegade esimene muslim, kes Tartus kandideerib, ajab Gayibli naerma. Mees soovib, et Tartu tuleviku poliitika aitaks linna viiekümne viiel rahvusel saada aina rohkem eestimaalasteks.

Kolmekordne sakslanna

Kui Turay ja Gayibilil on need valimised esimene ponnistus, siis sakslanna Elke Klara Wüthrich teeb seda Viljandimaal Võhmas juba kolman-

dat korda. Kaks vahetust on ta volikogus juba Võhma asja ajanud. „Täna seks on mulle selgeks saanud ka eesti seaduse keel,” räägib Wüthrich, kes on Eestis tuntud Võhma kuulsu küünlatehase asutajana. Ta kandideerib nimekirjas „Kodulinn Võhma”.

Soomlase ambitsioonid

Soomlane Harri Juhani Aaltonen teeb Viljandis ajalugu sellega, et on esimene välismaalane, kes soovib IRL-i ridades kandideerides saada koguni kohaliku linnavolikogu esimeheks. Olles eelmise sajandi lõpust Viljandiga seotud, veedab ta aasta jooksul Soomes ainult paari kuu jagu päevi, ülejäänud ajal on ta kodu Mulgimaa pealinn. Aaltonen on tuntud Viljandi tikuvabriku erastajana, tänase Hansa Candle'i juhina. Mees lubab Viljandi tuntumaks teha, uskudes, et selleks on vaja mitte suur raha, vaid suurt tahet. ●

Kõige-kõige valimised

... on Eesti Päevalehe valimissari, kus tutvustame kõige erilisemaid, kõige säravaid kohalike omavalitsuste valimistega seotud inimesi ja juhtumisi. Igasugune info kõige erilisemate, laiemat tähelepanu väärvate inimeste, kampaniate, reklaamide, debatide jms kohta on teretulnud aadressile rein.sikk@epl.ee

USA saade tahab tulla Eestisse maju filmima

USA uue telesaate „House Hunters International Renovation” teema on välismaal kodu otsivate ameeriklaste maja- või korterijaht ning järgnev kolimine ja renoveerimine. Sari on nn *spin-off* populaarsest „House Hunters International” algversioonist, mis on eetris nii USA-s kui ka Suurbritannias ja millel oli eelmisel hooajal 1,4 miljonit vaatajat.

Sarja tegijad kaaluvad ühe potentsiaalse võttepaigana Eestit ja produtsendid otsivad praegu siit osalejaid. „Me leiame, et Eesti on ilus maa, millel on rikas ajalugu. Meile meeldiks väga teie riiki oma saates näidata, kui leiame õiged inimesed,” ütles sarja tootjafirma Leopardfilms produtsent Shelby Eden.

Eestist huvitaksid saate-meeskonda nii meie mõisad, Tallinna keskaegsed hooned kui ka tänapäevasemad majad. „Meile sobiks mis tahes maja,

mis vajab renoveerimist,” tõdes produtsent Shelby Eden. Kui sobiv maja on leitud ja ostetud ning uus omanik hakkab remonti tegema, annab saade remondieelarvele 4500 dollarit juurde. Saate-meeskond jätkab filmimist ka remondi ajal ja jätab perega huvasti alles siis, kui tööd on tehtud.

„Oleme eetris üle terve USA ja Suurbritannia. Vähemasti USA-s on saade väga populaarne. Oleme eetris mujalgi maailmas, aga meil pole riiki-de kohta ametlikku nimekirja,” selgitas Eden. ● **Tuuli Jõesaar**

TELESAADE

●● Sari „House Hunters International Renovation” läheb eetrisse pooletunniste saadetena ja kajastab igas saates ühe perekonna maja- või korteriotsinguid mõnes välisriigis ja ostule järgnevat remonti.

Nissi Vallavalitsus kuulutab välja konkursi

Riisipere Lasteaia direktori

vaba ametikoha täitmiseks

Nõuded kandidaadile:

- kõrgharidus
- pedagoogilised ja juhtimiskompetentsid (õppe- ja kasvatustegevuse juhtimine, organisatsiooni arengu juhtimine, õpikeskkonna kujundamine, personalijuhtimine, ressursside juhtimine ja enesejuhtimine)

Kandideerijatel esitada:

- avaldus
- CV
- ametikohale esitatud nõuetele vastavust tõendavate dokumentide koopiad
- visioon lasteaia juhtimisest ja arengust

Tööleasumise aeg:

- esimesel võimalusel

Dokumendid esitada **hiljemalt 11. oktoobril 2013. a kell 16.00** tööportaali www.cv.ee kaudu Nissi Vallavalitsusele aadressil Nissi tee 53c, Riisipere, 76202 Harju maakond või e-posti aadressil nissi@nissi.ee.

Lisainfo tel 55511108, vallavanem Peedo Kessel

KESKKONNAAMET

Loodusobjekti kaitse alla võtmise teade

Keskkonnaamet teatab:

keskkonnaministri 8. augusti 2013. a. käskkirjaga nr 819 on algatatud määruse „**Kikepera looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri**” menetlus. Kaitse-eeskirja eelnõu, seletuskirja, ekspertiisi ja kaardimaterjaliga on võimalik tutvuda avaliku väljapaneku ajal 30.09.2013 – 1.11.2013 Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni Pärnu ja Viljandi kontorites ning Saarde, Surju, Paikuse ja Kõpu vallavalitsustes.

Oma vastuväited ja parandusettepanekud Kikepera looduskaitseala moodustamise ja kaitse-eeskirja eelnõu kohta palume esitada kirjalikult Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni (karel.kask@keskkonnaamet.ee või Roheline 64, Pärnu 80010) hiljemalt 1.11.2013. Eelnõu avalik arutelu toimub 28.11.2013 kell 15.00 Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni Pärnu kontori saalis (Roheline 64, Pärnu).

Kui nimetatud tähtjaks ei ole kaitse-eeskirja eelnõu kohta parandusettepanekuid või vastuväiteid esitatud, arvestame, et vastuväited puuduvad. Peale avalikustamist esitatakse eelnõu orienteeruvalt jaanuaris 2014. aastal ministeeriumitevahelisele kooskõlastamisele. Määrus jõustub eeldatavasti veebruaris 2014. aastal.

Kaitseala moodustamise ja kaitse-eeskirja koostamise menetlust viib läbi Keskkonnaamet.
Lisainfo: Karel Kask, karel.kask@keskkonnaamet.ee

BRASIILIA PRESIDENT PAHANDAS USA NUHKIMISE ÜLE

ÜRO peaassambleel avakõnelejana esinenud Brasiilia president Dilma Rousseff süüdistas USA-d inimõiguste ja rahvusvahelise õiguse rikkumises spionaaži tõttu, mis seisnes ka Rousseffi enese e-kirjades nuhkimises.

President Rousseff nimetas USA agentuuride valimatut luuramist Brasiilia suveräänsuse avalikuks solvamiseks ja täiesti lubamatuks. **Delfi**

KEENIAS KESTAB KOLMEPÄEVANE LEIN

Keenias algas eile kolmepäevane lein mälestamiseks Nairobi ostukeskuses neli päeva kestnud pantvangidraama ohvreid. President Uhuru Kenyatta sõnul hukkus islamistide korraldatud rünnakus 67 inimest, nende seas kuus julgeolekutöötajat.

Islamistide poolel on viis tapetut ja 11 vahistatut. Islamistide väited 137 hukkunust ei leidnud eile kinnitust. **ERR**

Iraani uue presidendi „sarmikas pealetung” tekitab küsimusi

Kriitikute sõnul on tegu retoorikaga, tegelikke lubadusi näiteks tuuma-programmi teemal pole.

Kaivo Kopli
kaivo.kopli@epl.ee

Iraani president Hassan Rouhani on viimastel nädalatel astunud samme, mida on nimetatud sarmikaks ja lum-mavaks pealetungiks. Aga kohe on ka küsitud, kuivõrd tal ikka tõsi taga on.

Washington Postis avaldatud artiklis kutsus Rouhani lõpetama „verivaenutsemise ajastut”, intervjuus NBC telekanalile avaldas ta lootust kohutada president Barack Obama ja uue aasta alguse puhul soovis ta õnne juutidele. Kes oleks võinud veel mõne kuu eest uskuda, et Iraanilt tulevad sellised avaldused?

Kuid see pole kuigi oluline küsimus. Peamise teema ehk tuumaprogrammi kohta on küsimus hoopis selles, kas tegemist on ikka siira sooviga kokkuleppe saavutada ja kas president Rouhanil on piisavalt sisepoliitilist tuge ja võimu kokkuleppele jõuda? Küsida saab ka seda, kas USA on valmis ilmselt pakkumisel olevat diilivõimalust kohe kasutama või jääb ülekaalukamaks arvamus, et sanktsioonid on sundinud Iraani mõningatele järeleandmistele ja parema tulemuse saamiseks tuleb Iraani edasi või veelgi kõvemini pitsitada.

USA-s on kõlanud arvamusi, et muutus Iraani positsioonis ei ole mitte niivõrd presidendivahetuse tulemus, vaid tagajärjeks valusatele sanktsioonidele, mis lõpuks on sundinud Teherani tegema ümberarvestusi. Nii demokraatide kui ka vabariiklaste leerist on

Obamaks ja Rouhaniks maskeerunud meeleavaldajad väljendasid ÜRO peakorteri juures soovi, et presidendid kohtuksid. Seda siiski ei juhtunud.

Foto: Reuters/Scanpix

kõlanud hoiatused mitte leevendada majandussanktsioone, enne kui Iraan on kontrollitavalt tõestanud valmis-

üldise veendumuse kohaselt kõrgeima juhi ajatolla Ali Khamenei käes. Kuid seejuures on vaatljad ka osutanud, et oma

augustis alanud ametiaja jooksul on Rouhani tugevdanud enda kui presidendi positsiooni. Üks näide on see, et ta määras välisministriks tõhusa USA-kogemusega (seal hariduse saanud ja ka ÜRO juures töötanud) Javad Zarifi ja andis talle Iraani peamise esindaja volitused tuumaläbirääkimistel, erinevalt varasemast, kui selles rollis oli ajatolla Khamenei esindaja. Möistagi võib see-

Rouhani on tugevdanud presidendi positsiooni, kuid tegelik võim on ajatollal.

olekut loobuda tuumarelvade omandamisest.

Mis puutub Rouhani seljatagusesse ja volisse mingit tõesti USA-d rahuldavat ehk teisisõnu suuri järeleandmisi sisaldavat diili teha, siis on tegelik võim

Rohkem kui kümme aastat teadaolevat tuumaprogrammi

Iraani tuumaprogramm sai teatavaks 2002. aastal, kui Iraani dissidendid paljastasid tuumaraajatised Natanzis ja Arakis.

Alles president Mahmoud Ahmadinejadi ametiajal käivitati tuumaprogramm ilmselt nii ulatuslikult, kui järjest jäigemaks muutunud rahvusvahelised sanktsioonid ja tegutsemise vajalik varjatus võimaldasid.

Ekspertide hinnangul on nüüdseks uraani rikastamise tsentrifuuge Natanzis üle

15 400, millest peaaegu 10 000 töötavad. Teises kohas Fordows on ligi 3000 tsentrifuugi, millest töökorras on umbes 700.

Rahvusvahelise aatomienergia agentuuri andmetel on Iraanil 6774 kilo viie protsendi rikastatud uraani ja 185 kilo 20%-ni rikastatud uraani. Iisrael on teatanud, et ründab tuumaraajatisi, kui on suudetud toota 250 kilo 20%-list uraani, mis on vajalik ühe pommi valmistamiseks.

peale siiski tõdeda, et tegelikult poleks saanud Rouhani ei seda ega „sarmikaid” samme teha ilma Khamenei nõusolekuta. Ehk teisisõnu: ajatolla andis oma heakskiidu lepituse ja kokkuleppe otsimisele USA-ga, aga võib sellest iga kell ka loobuda.

Juba mitmes katse

Tegelikult on Khamenei ka varem lasknud otsida lääneriikidega lepitust ja seda just Rouhanil ja tema nüüdsel välissuhtluse paremal käel Zarifil. Konkreetselt kahepoolsetes suhetes USA-ga 2001. aastal, kui Zarif vedas suhteliselt tihedat koostööd USA-ga režiimi vahetamiseks Afganistanis. Iraanlased olevat lootnud enda abi eest saavutada suhete paranemise, kuid president George W. Bush kuulutas Iraani hoopis „kurjuse telje” riigiks.

Paar aastat hiljem pakkusid Zarif ja Rouhani USA-le uut tehingut. Siis oli kõne all juba ka tuumaprogramm, mille läbipaistvust iraani lased lubasid, ja peale selle koostööd Iraagis. Bush lükkas pakkumise tagasi. Enne Mahmoud Ahmadinejadi presidendiks saamist 2005. aastal tegid Zarif ja Rouhani, kes oli siis ka tuumakõneluste eestvedaja, Euroopa Liidule ettepaneku leppida kokku, et Iraan piirduks 3000 uraani rikastamise tsentrifuugiga. EL ei võtnud pakkumist vastu.

Nagu neil ja teistelgi varasematel tuumaprogrammi lõpetamise või ohjeldamise teemal peetud läbirääkimistel sai komistuskohaks küsimus, kui siiralt ja kontrollitavalt Iraan kokkuleppeid täidab, nii võib see juhtuda nüüdki. Paljude analüütikute arvates on siiski avanenud võimalus. ●

Selle nädala Maalehes:

40 aastat rahutustest Pärnus

» Kahesaja noore vastu lasti käiku relvad ja kuri gaas.

Esimest korda avalikkuse ees!

» **KÕRVITSASAAK** on tänavu hea, jätkub elevantidelegi.

» **OTT SEPP:** Vabal päeval ma sõumees Otti ei tunne.

» Sel nädalal lehe vahel: **Seenior** ja **Metsaleht**

Maaleht
HEA EESTI LEHT

RIIGIKOGU KIITIS HEAKS TOPELTMAKSUSTAMISE VÄLTIMISE LEPINGU KÜPROSEGA

Riigikogu kiitis heaks Eesti ja Küprose vahelise tulumaksudega topeeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu. Eel-

nõu poolt hääletas 58 riigikogu saadikut, vastu ei olnud keegi. Lepingu eesmärk on soodustada kapitali, tehnoloogia ja inimeste vaba liikumist. **Ärileht**

ROOTSI VALITSUS MÜÜB OMA OSALUSE NORDEA PANGAS

Rootsi valitsusel on praegu 284 miljonit aktsiat kogusummas 2,5 miljardit eurot ja need müüakse nii kodumaistele kui ka välis-investoritele. Finantsturgude ministri Peter Normani sõnul

peab riik reguleerima pankade tegevust, mitte neid omama. Saadud rahaga on kavas riigivõlga vähendada. Rootsi riik on kahe aasta jooksul oma osalust Nordeas vähendanud. **ERR**

Tartu õlletehase laos kasvab ekspordiks mineva kauba osakaal.

Foto: Hendrik Osula

Ekspordi sihtmaad

A. Le Coq

Abhaasia, Armeenia, Aserbaidžaan, Austraalia, Hispaania, Iirimaa, Kanada, Kreeka, Leedu, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Suurbritannia, Taani, Tšehhi, Ukraina, Ungari, Venemaa. Lisanduvad Gruusia ja Kirgiisia

Saku õlletehas

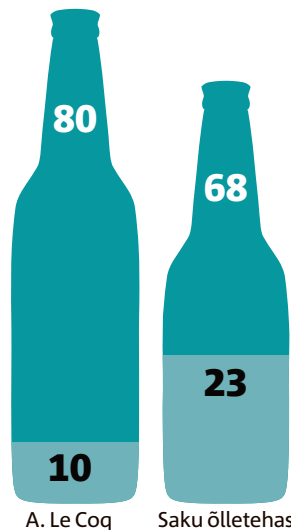
Leedu, Läti, Poola, Rootsi, Saksamaa, Soome, Taani

Tootmismahd

2012. AASTAL, MILJONIT EURO

Ekspordi mahd

2012. AASTAL, MILJONIT EURO

Allikas: Äriregister, Eesti Päevaleht
Graafika: Maret Müür

Elanike lahkumine paneb õlletehaseid eksportima

Närbuva koduturu tõttu pingutavad õlletehased, et müüa kaugetele ja eksootilistele maadele.

Andres Reimer

andres.reimer@arileht.ee

Tai, Kanada, Austraalia ja isegi Jaapan on need kauged riigid, kuhu oma jookide müümiseks teevad pingutusi Eesti suured õlletehased A. Le Coq ja Saku. „Eelmisel aastal vähenes joogiturg ligi 5% võrra, milles mängib oma rolli ligi 50 000 eestlase tööleasumine välismaale,” ütles Saku õlletehase juht Margus Kastein. „Need inimesed on läinud meile kaduma nii tööjõuna kui ka tarbijatena.”

Kuna lahkujad on õlletootjate hinnangul enamasti suurema januga inimesed ja koju jääjad rüüpvad karskuskihutuse mõjul üha vähem, tuleb joogitootjatel pingutada just ekspordi nimel.

Kui Saku tootis 2011. aastal 95 miljonit liitrit jooki ja eksportis sellest 35%, siis mullu kasvas müügi- ja ekspordimaht 104 miljoni liitri, millest ekspordimaht moodustas juba 40%. „Tänavu soovime nii tootmise kui ka eks-

pordi mahtu jätkuvalt, sest meile ostetud hinnaline sisseade ei tohi niisama seista,” selgitas Kastein.

Saku on uute turgude otsingul saanud oma õllekaste kümnetesse maadesse, kuid

Välisurul kasutatakse juba tuntud nimetusi, sest enda tutvustamine on kallis.

põhilise toodangu müüb seitsmesse välisriiki: Leetu, Läti, Soome, Rootsi, Poola, Taani ja Saksamaale. Kusjuures Soomes, kus töötab enim eestlasi, on Saku Originaal müüduim importõlu. „Mõned ekspordimaad, nagu Jaapan, kus asub Saku nimeline linn, ja Kanada on küll rohkem sellised tore-dad meelelahutuslikud arid, kus me ei looda suurt tulu,” lisas Kastein.

Tartu õlletehas A. Le Coq näeb oma läbilöögi võimalust ennekõike veinist toodetud lahjade jookide ehk siidrite ja nn cooler’ite müügis. „Edukas eksport on võimalik peamiselt kõikide nende jookidega, mis ei ole õlu,” lausus Tartu õlletehase juhataja Tarmo Noop.

„Õllega on raske lõõgile pääseda, sest turu barjäärid on tavaliselt kõrged ning meil pole vahendeid suurte turundus- ja reklaamikampaaniate läbiviimiseks, et oma nime pikalt ette tutvustada. Iga tehast välja saadetud koorem peab ennast kohe tagasi teenima.”

Euroopas kujutavad siidrid endast uut toodet ja seetõttu pakub tartlastele konkurentsi tavaliselt vaid üks kohalik tootja.

Kuna paljudes riikides, eriti Aasias, ei tunta nn pikki jooki, kujundatakse need tooted

nii, et sildilt vaatab vastu nime-tus, mis meenutab mõnd rahvusvaheliselt tuntud napsi.

„Suur tõusja on meie jaoks Kreeka, kuhu saadame igal aastal 40–50 rekkatäit jooki,” tõdes Noop. Erinevalt Sakust avasid tartlased oma ekspordi sihtmaade lehviku palju avaramalt, näiteks tänavu lisanduvad nimekirja Gruusia ja Kirgiisia.

Eelmisel aastal tootis A. Le Coq 135 miljonit liitrit jooki, mis oli võrreldes varasema aastaga ühe protsendi võrra rohkem, samas kui Eestis müü-dud 113 miljonit liitrit oli 0,3% vähem kui aasta varem. ●

KOMMENTAAR

Kalev: toodame eestlastele

Kaido Kaare

AS-i Kalev juhatuse esimees:

Kalevi ekspordimaht ulatub veidi üle kümnendiku kogumüügist. Peamised sihtturud on meie lähiriigid: Läti, Venemaa, Rootsi ja Soome. Loodame oma müüki seal kasvada, kuid meie põhifookus on ikkagi Eestil. Oleme siiski eelkõige orienteeritud koduturule, hoi-

des oma tootesortimenti ja arendades uusi tooteid, pidades silmas Eesti tarbija maitse-eelistusi. Eesti maiustusturg on viimasel paaril aastal kasvanud 3–4%. Kalevi ligi 42%-line turuosa ja kasvutrendis olevad igapäevased müüginumbrid annavad meile kindlustunde, et oleme õigel teel ja Eesti tarbijad peavad jätkuvalt lugu kodumaisetest maiustustest.

Praamimonopoli lõpetamine võib jõuda valitsusse

Peagi algavas laevahan- kes võib oma uute

laevadega osaleda ka

Vjatšeslav Leedo.

Ann-Mari Nergi

ann-mari.nergi@epl.ee

Majandus- ja kommunikatsiooniminister Rasmus Ruuda sõnul on tõenäoline, et täna jõuab valitsuskabineti aruteluteemade ringi ka majandusminister Juhan Partsi plaan ja ettepanekud, kuidas tekitada saartevahelise parvlaevaliiklusesse konkurentsi ja lõpetada Vjatšeslav Leedo praamimonopol. Plaan kohaselt kuulutatakse veel selle aasta lõpus välja parvlaevade hange nelja praami leidmiseks Rohuküla–Heltermaa ja Virtsu–Kui-vastu liinile, et sõlmida tuleva aasta kevadel-suvel hanke võitjaga leping. Uue laevaoperaatori leidmine ehk avaliku liiniveoteenuse konkursi väljakuulutamine peaks toimuma 2015. aasta teises pooles ja leping opereerimiseks peaks olema sõlmitud 2016. aasta alguses.

„Tagamaks Hiiumaa ja Saaremaa ning mandri vahelise parvlaevaliikluse kulupõhine hind ning luua head tingimused konkurentidele, hangib riigi äriühing järgmiseks lepinguperioodiks alates 2016. aasta sügisest neli parvlaeva,” selgitas Ruuda. Kõne-

aluseks äriühinguks võib saada nii Eesti Loots kui Tallinna Sadam: ainult neil riigifirmadel on olemas parvlaevanduse haldamiseks vajalik teave. „Hankel võib pakkuda nii täiesti uusi kui kasutatud laevu. Kasutatud laevadele seatakse küll vanusepiir, aga see ei välista täna liine teenindava kolme uuemat tüüpi laeva pakkumist.” See tähendab, et ka Leedol on võimalik oma praeguste laevadega hankest osa võtta ja opereerimisteenuse osutamises võitjaks tulla.

Laevade ostmiseks võtab riigifirma tõenäoliselt laenu ja laenumakseid hakatakse katma praegu dotatsiooniks

Leedol on võimalik oma laevadega hankest osa võtta ja ka opereerijaks hakata.

minevast summast ehk ligi 15 miljonist eurost. Sellest saab katta ka laevade opereerimiskulud. Kui palju neli laeva maksma võiksid minna, seda ei avaldata.

Leedo ise on jäänud selle teemalises sõnavõttes diplomaatiliseks. Eelmisel nädalal ütles ta Ärilehele, et Saaremaa Laevakompaniil (SLK) ei sobi riigi kui väga pikaajalise partneri plaane hinnata. Eile kommenteeris teemat SLK juhatuse esimees Tõnis Rihvk, öeldes, et kui saadakse teada täpsematest MKM-i plaanidest, siis ka hinnatakse neid. ●

Äriplaan 2014: palgast, suurtest eesmärkidest ja tunnelist

Ardo Hansson

●● Eesti Panga presidendi sõnul on Eestil potentsiaal kasvada euroalast püsivalt 2,5–3 protsendipunkti kiiremini. Eesti majandust lahates ütles Hansson, et praegu oleme olukorras, kus hakatakse kurtma tööjõupuuduse üle ja keegi ei kurda laenu kättesaadavuse üle, mis on sarnane kriisieelse olukorraga.

Joakim Helenius

●● Investeerimispankuri sõnul tuleks kritiseerimise kõrval pakuda lahendusi, vastasel juhul ei teki uusi ideid ja asjalikku debatti. „Olles Eesti patrioot, olen üsna pessimistlik Eesti tuleviku suhtes,” ütles Helenius. Tema sõnul puuduvad Eestis suured

eesmärgid ja keegi neid ka ei sea. Helenius haaras härjal sarvist ja tegi ettepaneku rajada tunnel Tallinnast Helsingisse.

Viktor Siilats

●● 25-aastase staažiga ettevõtja sõnul on ettevõtlusmaastik küll kena, aga ette vaadates on rong kas rööbastelt maha jooksnud või jooksmas. Esinemise algatuseks andis Siilats oma kogemusele toetudes mõista, et majandusministerium on eurorahade ja propaganda ministerium, kus otsustatakse, kes on õige ja kes vale ettevõtja.

Jüri Kõo

●● Suurettevõtja sõnul on praegune palgakasv liiga kiire, tuleb kasumi arvel ja see pidurdub.

a

ARVAMUS

SILMAKIRJALIKKUSEST

Ma istun kellegi turjal, tagudes teda ja sundides end kandma, ja samal ajal kinnitan ma endale ja teistele, et mul on tast väga kahju ja soovin leevendada tema kannatusi igal võimalikul viisil – välja arvatud tema seljast maha ronides.

KIRJANIK LEV TOLSTOI

KESKKLASS, ORI, BOSS

Kuidas kirjutada dialoogi kesk-klassist rääkivale filmile? Kesk-klassil võivad olla samad probleemid, aga dialoog on võimatu. Lihtsam on olla ori või boss.

REŽISSÖÖR AKI KAURISMÄKI

SISEVEETEEDEST

520 kilomeetrit laevatatavaid siseveeteid oli Eestis 1980. aastal. Praeguseks on laevatatavaid siseveeteid 335 kilomeetrit.

STATISTIKAAMET

MISTAHES kvaliteediga arvamus muudab ühiskonna tugevamaks

Anonüümsete kommentaaride k

Karmen Turk

Tamme Otsmann Ruus Vabamets advokaat

Urmo Soonvald

Delfi ja Eesti Päevalehe peatoimetaja

Paar nädalat tagasi küsis Tallinna linna-pea Edgar Savisaar murelikult, kuidas sai ajakirjandus teada aadressi, kuhu ta on formaalselt sissekirjutatud. Aus vastus on lihtne: kommentaariumist.

Kommentaari ise oli järgmine: „No kurask, üks linnaviletsusega seotud latatara on kiitnud, et õnneks on etkaril nüüd sissekirjutus Rottermanni kvartalis ja ta saab uuesti linnapeaks kandideerida. Juhul kui see nii on, siis oleks muidugi huvitav teada, kas selline sissekirjutus ka kuidagi kvartali arendajaga seotud on?”

Piisas, kui viisakal ja enesekindlalt moel seda Savisaarilt küsida ja vastus oligi käes: „Tegu on delikaatsete isikuandmetega. Seetõttu tahtsin kontrollida, kas te saate need kätte või ei saa. Veendusin, et saate küll. Nüüd tahaksin teada: kuidas? Pärast seda räägime edasi.”

Tahame selle näitega rõhutada kahte asja: anonüümset kommentaariid toovad infot, mis on ühiskonna läbipaistvuse jaoks olulised ja anonüümne kommentaar ei tähenda iseenest veel midagi halba.

Viimasel ajal on kasvanud debatt netikommentaariumide ja vihakõne ning nende mõju ja väärtuse üle ühiskonnas. Seisukohad on seinast sein, aga püüame rääkida netikommentaariumidest kiretult. Kui see on vähegi võimalik.

Ja veel üks ääremärkus: oleme kaugel arvamusel, et Eesti netikommentaariumides valitseb rahu ja kord. Aga enne, kui rääkida nulltolerantsist ehk kommenteerimise räägest piiramisest, vaatame üle ka teised võimalused ja eeldused. Sest peame arvestama, et arvestatav osa Eesti internetikasutajatest kasutab ka netikommentaare. Sassi ei tohi ajada kahte mõistet: anonüümne kommentaar ja vihakõne.

Kõik, kes pooldavad anonüümset kaotamist portaalidest, peaksid mõtlema, kas

nad tahavad tõepoolest olla ühel pulgal endise NSA ja CIA juhi Michael Haydeniga, kellele kuulub lause: „The problem I have with the Internet is that it's anonymous” („Minu jaoks seisneb Interneti häda selles, et ta on anonüümne”).

Me ei saa kommentaariumi sulgeda anonüümsete kommentaaride eest, sest see on sõnavabaduse vääramatu osa. Kahjuks teame, et sõnavabadusega võib mõnikord kaasneda sisu, mis on kuritegelik. Viimastega käib aktiivne võitlus – seda peavad nii portaali- pidajad kui ka arvamusliidrid. Erinevus on ainult meetodides.

Üle poole Eesti internetikülastajatest kasutab ka võimalust kommentaariumi lugeda või seal kommenteerida. Iga päev kirjutavad sinna tuhandeid inimesed. Tekstide tase ja motiveeritus on erinev, aga neil on soov midagi öelda. Ja just see ongi sõnavabadus. Vihakõne probleem puudutab väikest osa kommentaariumikasutajatest. Nende korralekutsumiseks ei saa me karistada kõiki.

Kommentaariumi reguleerimine on puutes kahe põhiseadusliku väärtusega – tsensuur ja õigus anonüümsele. Eeltsenseerimine on õiguslikult ülimalt problemaatiline. Ütleb meie enda põhiseaduski, et tsensuuri ei ole. Kui Euroopa inimõiguste konventsioon ei sisalda põhimõttelist eeltsensuuri keeldu, on inimõiguste kohus leidnud, et avaldamisele eelnevad meetmed nõuavad põhjalikku kohutlikku kontrolli ja võib eeldada nende seadusvastasust.

Ameerikas on eeltsensuur põhiseaduse vastane. Põhiseadusvastasuse põhjendamisel on kohane refereerida kohtunik Thomas I. Emersoni aastal 1955 öeldud sõnu, mille kohaselt elame „karistus järgneb teole õigussüsteemis”, milles arvamus on avaldatud enne, kui sellele saab järgneda karistus – seetõttu on ka

„halb” arvamus enne karistust jõudnud „arvamuste ja ideede turuplatsile”. Eeltsenseerimise korral ei jõuaks selline arvamus aga üldse sellele turuplatsile.

Anonüümne on kaitstud

Eeltsenseerimisest eraldi küsimus on „anonüümne”, mille fookus on välistada ideede kammistatus. Anonüümne on vajalik, et viia avalikkusesse selliseid ideid ja arvamusi, mis ei pruugi olla üleüldiselt populaarsed ja oodatud. Anonüümne kaitse lähtub põhimõttest, et demokraatlik ühiskonnakord on seda tugevam, mida rohkematel inimestel on võimalus protsessis osaleda ja oma mis tahes kvaliteediga arvamust avaldada.

Anonüümne väärtusena on Euroopas kaitstud. Euroopa Nõukogu 2003. aastast pärinev interneti kommunikatsiooni vabaduse deklaratsioon nõuab, et liikmesriigid, sh Eesti, austaksid interneti kasutajate tahet jääda anonüümseks.

Kommentaariumide keelustamise või anonüümseuse vastased lähtuvad eeldusest, et internetis peaks olema ainult sellised ideed ja arvamused, mis on meeldivad ja sobivad. Paraku ongi arvamused mitmesugused, ka šokeerivad ja solvavad.

Kolm mõtet

Anonüümset kommentaariid toovad infot, mis on ühiskonna läbipaistvuse jaoks olulised.

Kindlasti ei tohi sassi ajada kahte mõistet: anonüümne kommentaar ja vihakõne.

Eeltsenseerimine on problemaatiline. Ütleb ju põhiseaduski, et tsensuuri ei ole.

Rootsi ühiskonda šokeeris 1990-ndatel inimõiguste kohtu lahend, millega lubati ringhäälingu eetris arvamused, mis võrdlesid mustanahalist gorillaga, pooldasid orjapidamise taastamist jmt. Sisuliselt lubas inimõiguste kohus vihakõne juhul, kui see on osa „tõsisest diskussioonist sotsiaalsetel teemadel”. Lähtudes sellest, ei saa lugeda põhjendatuks, et Eesti ühiskonnal on vaja asuda interneti ümber ehitama selle pärast, et üks või teine tunneb ennast solvatuna, sest mainiti tema purjuspäi sõitmist.

Ajal, mil ÜRO-s on maailma riigipead kesksel interneti mõju- dele, ei saa me unustada, et kommentaarium on kiireim ja parim viis, kus saavad tuhanded inimesed üheaegselt suhelda. Neil kõigil on võrdne võimalus ja absoluutne tribüün oma mõtetele. See on väärtus, mida arendada, ja kindlasti ei saa me seda jõuliselt piirata.

Kommentaariumi piiramine on miski, mida tuleb teha väga läbimõeldult. Piiramisel on ka seadusandlikud takistused – nimelt on kommentaariumipidaja õigusköös teabe

talletaja infoühiskonna teenuse seaduse alusel.

Iga talletatava teabe maht on hoomamatult suur ja sellise andmemahu juures on loogiline, et osaliselt sisaldavad need andmed ebaseaduslikke andmeid. Talletatava materjali hulgas võib olla teavet, millel on potentsiaali rikkuda autoriõigusi, kaubamärgiõigusi, teotada isikute au ja head nime, avalikustada ärisaladusi, rikkuda õigust privaatsusele, sisaldada lastepornograafiat jmt. Teabe talletaja tegevuse iseloomust tulenevalt ongi seaduslikult loodud nn vastutuse piirangud kolmandate isikute materjali talletamise ja avaldamise võimaldamise eest.

Teabe talletaja vastutuse piirang on sätestatud ka IÜTS §-s 10, mille lõige 1 sätestab, et kui osutatakse teenust, mis seisneb teenuse kasutaja pakutava teabe talletamises, ei vastuta teenuse osutaja teenuse kasutaja taotluse põhjal talletatava teabe sisu eest järgmistel tingimustel: 1) teenuse osutaja ei tea teabe sisu ega ole kahju hüvitamise nõude puhul teadlik faktidest või asjaoludest, millest ilmneb ebaseaduslik tegevus või teave; 2) neist asjaoludest teadlikuks saades kõrvaldab teenuse osutaja kohe vastava

HILLAR METSA METSIK MAAILM

TEEDEST

10 849 kilomeetrit asfaltteid on Eestis. Aastal 1980 oli Eestis 5573 kilomeetrit asfaltteid, aastal 1990 aga 7960 kilomeetrit.

STATISTIKAAMET

HELSINGI EI SAA ÕELDA GUGGENHEIMILE EI

Eelmisel aastal lükkas Helsingi tagasi Guggenheimi kunstimuuseumi ehituse, kuid nüüd on Guggenheimi muuseum tagasi uue ettepanekuga. Ajaleht Helsingin Sanomat kirjutab, et ehkki muuseumi ülesanne ja rahastamine on ikka veel ebaselge, ei tohiks Helsingi ja Soome seda tagasi lükata, sest „Helsingi võistleb Stockholmi ja Tallinnaga.” HELSINGIN SANOMAT

BELGIA VAJAB MAKSUREFORMI

Viiendik Belgia rahvast omab 60% rahvuslikust rikkusest, selgus Belgia keskpanga värskest uuringust. Ajaleht Le Soir märgib, et „kasvab lõhe kõigi eelistega rikaste ja vaeseima 10% vahel, kes kannatab viletsa eluaseme, töötuse ja sõltuvushaiguste all.” Ajaleht märgib, et Belgia vajab maksureformi, mis on olnud jutuks mitu kuud, kuid keegi pole julgenud midagi teha. LE SOIR

aitseks

teabe või tõkestab sellele juurdepääsu. Üldise jälgimiskohustuse puudumine on sätestatud IÜTS §-s 11 – s.o puudub üldine kohustus otsida ebaseaduslikku tegevust näitavaid fakte ja asjaolusid.

ÜRO: vastutab autor

Tulenevalt eri riikide praktikast, milles on mindud otsesesse vastuollu eelnevaga (sh Eesti – riigikohtu Delfi kaasuse näitel), pöördus ÜRO eriraportöör Frank la Rue ÜRO peaassamblee inimõiguste komitee poole rõhutamaks, et tsensuuri meetmed ei tohiks kunagi olla delegeeritud eraõiguslikele isikutele ja kedagi ei tohi vastutusele võtta internetis avaldatud materjali eest, mille autor ta ei ole. Miks on kommentaariumide teema aga nii palju kisa väärt? Sellele on lihtne põhjendus – nimelt pörkuvad siin mitmesugused olulised väärtused – väljendusvabadus, isikuõigused, tsensuurikeeld, õigus informatsioonile jne.

Selle vasturääkivuste kogumi on õiglaselt lahendanud Poola kohtupraktika. Kohtuasjas, kus Kalwaria Zebrzydowska linnapea esitas oma au ja väärikust teotavate kommentaaride tõttu hagi infoportaali naszakalwaria.pl administraatori Tomasz Balusi vastu, leidis Krakowi ringkonnakohus, et infoportaali kommentaarium on pigem trükiste kogum ja toimib kui sein, millele kolmandad isikud saavad enda kommentaare jätta. Kohus rõhutas, et selliste portaalide eesmärk on eelkõige algatada ja kujundada avalikku debatti üldsusele huvi pakkuvatel teemadel. Ei ole põhjendatud eeldada, et sellisel „seinal” ei ole arvamusi, mis kellegi õigusi ei rikuks.

Kuid kas selliste „pahade” arvamuste tõttu on vajalik kommentaariumi sulgemine või eeltsenseerimine? Poola kohus leidis, et mitte. Kohus argumenteeris, et kommentaaride arvukust arvestades oli portaalil piiratud suutlikkus kontrollida ja redigeerida õigusvastaseid kommentaare ning portaali kasutusel olevad meetmed vulgaarsete ja solvavate kommentaaride kõrvaldamiseks olid piisavad, sealjuures oli linnapeal vastavalt seadusele võimalus ja õigus nõuda kommentaaride eemaldamist. Täpselt sama on olukord Eesti kommentaariumidega – portaalipidajal on loodud meetmed vulgaarsete ja solvavate kommentaaride kõrvaldamiseks (s.o teatud sõnu sisalda-

vate kommentaaride mitte avaldamine, iga kasutaja võimalus teavitada „halvast” kommentaarist ühe nupuvajutusega) ja igal isikul on vastavalt seadusele õigus nõuda kommentaaride eemaldamist – s.o esmalt pöörduda portaalipidaja poole nõudega kommentaar eemaldada ja kui portaalipidaja keeldub, pöörduda kohtusse. Nagu mittedigitaalses ühiskonnaski. Puust ja punaseks – isik, kes arvab, et kommentaar on tema õigusi rikkunud, peaks esmalt taotlema sellise kommentaari eemaldamist. Seejärel on isikul võimalik algatada eeltõendamismenetlus kohtus tuvastamaks IP-aadress, millelt kommentaari kirjutati.

Ka „anonüümne” tuvastatav

Riigilõiv sellise menetluse puhul on 50 eurot ja sellegi puhul on riivatud tunnetega isikul võimalus taotleda menetlusabi. IP-aadressi teadasaamisel on juba vastav sideteenuse pakkuja kohustatud avaldama aadressiga seotud isikuandmed. Seega – tegelikkuses ei olegi „anonüümne” kommentaar eriti anonüümne.

Nõustuda tuleb, et oma olemuselt „halbu kommentaare” üleskutsuvate teemade kajastamisel ei saa portaal tõsta käsi taeva poole ja väita teadmatust. Näiteks võib tuua Saksamaa Düsseldorfis maakohtu otsuse, milles kohus leidis, et kui interneti külalisteraamatut haldaja algatab teema konkreetse advokaadi käitumise kritiseerimiseks, peab ta arvestama, et vastused võivad rikkuda advokaadi au ja head nime. Seega otsustas kohus, et teabe talletaja oli kohustatud regulaarselt kontrollima külalisteraamatuse jäetud sissekandeid, vastasel juhul samastub kommentaar portaali enda sisuga ja ta vastutab traditsioonilise avaldajana. Sama järelduse võib teha Eests – kui artikkel sisaldab üleskutset avaldada arvamust poliitiku x, erakonna y või äri-mees z tegevuse osas, peab portaal olema tavapärasest hoolikam ning kommentaare teatud ulatuses kontrollima.

Viimasest näitest lähtuvalt on aga oht kalduda äärmustesse. Näiteks – Põhjamaad on pärast Anders Behring Breiviku tapatööd asunud legaliseerima mitmesuguseid meetmeid, välistamaks tulevikus selliste juhtumite kordumist. Üheks ettepanekuks on ka Rootsi vetes asuvate „kaablite” kaudu terve regiooni interneti (eel)tsenseerimine ja filtreeri-

mine. Kuigi selliste ettepanekute emotsionaalsed põhjused on mõistetavad, ei ole ratsionaalne neile kaasa noogutada, mõtlemata sellele, mis väärtused me seetõttu kaotaks.

Kommentaarium muudab ühiskonna läbipaistvamaks, sest alati on kümnetel tuhandetel rohkem infot kui ühel toimetusel. Savisaare näide on üks paljudest. Kaks nädalat tagasi arvamusseminaril küsiti otse: mis väärtus on anonüümisel kommentaaril, isegi kui selles on uudisainest, kui allikas ei julge tulla oma nime ja näoga avalikkuse ette?

Aga kuidas see erineb maailma ajakirjanduses levinud sõnadest „ütles anonüümne allikas”? Iga vihjet peab ju nii või naa kontrollima. Ka seda, mida ütleb oma nime ja näoga arvamusliider. Kui tuleme tagasi Savisaare sissekirjutuse näite juurde, siis anonüümsuse poleks see detail avalikkuse ette pudenenu.

Eesti ühed usinamad netikommentaatorid on riigi- ja omavalitsusametnikud, kes näevad näotut käitumist ja jagavad seda avalikkusega. Seegi on väärtus ja võimalus. Kommentaarid on teatud mõttes justkui ajakirjanduse allikad. Allikakaitse on aga väärtus, mida igas demokraatlikus ühiskonnas tuleb kaitsta ja hoida. Ühegi riigi ega eraettevõtete vastupidised valikud ei tohi olla ühiskonnas aktsepteeritud.

Euroopa inimõiguste kohus on rõhutanud, et sõnavabadus on üks olulisi demokraatliku ühiskonna aluseid, ning et selles kontekstis on ajakirjandusele võimaldatud tagatised eriti olulised. Allikakaitse on üks ajakirjandusvabaduse põhieeldusi. Ilma sellise kaitseta hoiduksid allikad pressi abistamisest üldsuse teavitamisel avaliku huvi omavates küsimustes. Selle tulemusena kahjustuks ajakirjanduse „avaliku valvekoera” roll, ning võime anda täpset ja usaldusväärset teavet.

Sellise allikana on teatud mõttes võimalik käsitada ka kommentaatoreid – ei ole harvad juhud, kus kommentaaride kaudu saavad ajakirjanikud infot korruptsioonist, altkäemaksust jmt. Anonüümsuse kaotamine tauniks sellise informatsiooni jõudmist ajakirjanduseni. Me tunnistame, et Eesti kommentaariumides on vihakõnega probleeme. Aga parim vihakõne ravi ei ole läheneda probleemile stalinlikult: pole kommentaare, pole probleemi. ●

MIS ME TEEME? Väljarände küsimuses imelahendusi pole

Eesti on väljarändeks liiga hea elukoht

Väljarände poliitilise pävakorda ilmumise viis võtab asjalikult arutelult palju ruumi ära. Asi on valus ja keeruline niigi, aga algus tehti numbrite suureks bluffimise ja süüdlase leidmisega.

Minu jaoks on rusuvad isegi äraminejate edulood, sest kodumaa jääb inimestest ilma, aga reaalsuses on edu pigem erand ja ainult kaotus jääbki, kui tagasi ei tulla. „Konkreetsete lahenduste” nimekirii saab olla ainult naeruväärne või pettumust valmistav. Hõbekuulide asemel on võtta püüdlus ja tasapisi täituv lootus paremale elule Eestis.

Rahale taandub otse või kaude vastikult palju, ta laseb ilusana paista nii töö, kaaslaste kui päikese. Läänel ja põhjal on siin pikalt kogunenud, ent kahanev edumaa.

Aga mind vaevab aina rohkem kartus, et peale kasvab põlvkond, kes ei oska seda kainelt hinnata, sest pole ise näinud ega tundnud.

Elukoha või elukaaslase valik näib kiirem lahendus kui heaolu loov majanduskasv, olgugi et viimati nimetatut Eestis alates 1995. aastast olnud Euroopa kiireim.

Mujale madala palga peale

Majanduskasvu jutt, ma tean, on kiidulaul, pealegi välismaine, sest võrdleja on Eurostat. Ja me armastame ebavõrdsust kui oma edu maha salgamise vahendit.

Aga Eurostat/välismaa ütleb, et oleme siin Euroopa keskmine (mida sissetulekult veel pole) ja liikunud vastupidi üldisele voolule vähenemise suunas.

Töö pärast äraminek on võimalik, sest madalapalga-

lised töökohad on meist kõrgema palgaga saadaval. Aga Euroopa tööpuudus on tegelikult kõrgem ja kasvamas, Eesti oma kõige kiiremini langev ja meie tööhõive kõrge ka ilma välismaal töötajateta.

Muidugi on küsimus ka riigi hooles. Aga loodud on tõhus ja kättesaadav tervishoiusüsteem, meie eluiga on viimase kümnendiga kasvanud Euroopas kõige kiiremini, meie väikelaste suremus on maailma madalamaid, meil on kõige soodsamad tingimused emade jaoks lapse saamisele pühendumiseks ja veel näiteks hea haridussüsteem.

Eesti on täiesti teadlikult vältinud ülehooldust, mille tagajärgi – võlgu, kärpeid, maksutõuse ja käe-galöömist – leidub Euroopas igal sammul. Aga kui tõrjutakse nii „kiidulaule” kui ka fakte kaugemast tegelikusest, rännatakse maksma võõraid võlgu nagu surnud hobust. Ka meie vabaduste puudumiste pärast kirumised ei ole olnud adekvaatsed.

Hõbekuulide asemel on võtta püüdlus ja tasapisi täituv lootus paremale elule Eestis.

Reaalsuses on äraminejate edu pigem erand ning ainult kaotus jääbki, kui tagasi ei tulla.

Oleme maailma tipp interneti-vabaduselt ja lähedal sellele ajakirjandus- või ettevõtlusvabaduse poolest.

Rohkem eneseteostust

Üks näitaja on meil siiski masendav ja eelöelduga vastuolus, see on õnneindeks. Eestlased ei randa õnne järele Angolasse, Türkmenistani, Venemaale ega Vietnami, aga on selles subjektiivsust täis edetabelis neist rahvastest õnnetumad. Ka inimarengu aruanne kubitseb tõsiasjast, et meist paremini pole läinud õieti kellel-

gi, aga me ignoreerime seda. Kiituse asemel eelistame nutulaule.

Nii pea kui ka südamega võttes on Eesti väljarändeks liiga hea koht, aga negativism tema aadressil ja välismaa idealiseerimised toetavad väljarännet küll.

Pealegi on meil tekkinud võimalus ja me võime ära sõita ja end mujal sisse seada, varem seda ei olnud.

Otsustavalt muuta saab siin paraku ainult suhtumisi, enamik on igavalt tavapärane töö ja tulemus.

Me peame meelde tule-tama, et oleme jõudnud kõige arenenumate riikide gruppi ja vastandamised „arenenud” või koguni „normaalsete” riikidega on enesehävitaljalikud. Meie noor elab vanemast paremini, Euroopas kipub see olema vastupidi. Me võtame rikkaimatele järgi ja teeme seda tasakaalustatult, võõrastest vigadest õppinuna. Surnud hobuste eest ei pea me kodus maksma, meil on rohkem eneseteostuse ruumi ja rohkem kui rändureil võimalusi mitte piirduda madalamate ametitega. Meie päikesedefitsiiti korvab karge talv, vahelduv ja rikkumata keskkond.

Ja lõppude lõpuks, kui-gi meie mehed pole veel nii jõukad ega poleeritud, saavad nad daamide toel selleks, hoides alles emakeelt ja muud harjumuspärasid ja meeldivat. ●

Varem samal teemal:

Erik Aru: Väljarände vastu aitab majanduskasv, 16.9
Jaan Puusaag: Koolid, mitte viaduktid! 17.9
Ene-Margit Tiit: Väljasuremise ennustamine ei suurenda sündimust, 18.9
Tiit Riismaa: Rahvas paikneb ümber, 19.11
Jaak Aaviksoo: Muretsem tulemuse, mitte minemise pärast, 24.9
Jüri Ratas: Riik ei saa piirduda üksnes raamatupidaja rolliga, 24.9
Sven Mikser: Inimesed vajavad rohkem kindlustunnet, 25.9

k

KULTUUR

SÜGIS DŽÄSSIKLUBIS

Täna kell 20 alustab Tallinnas džässi- ja kirjandusklubi Taff Club uut hooaega üritusega „Oja käärud”. Esineb Liisi Koikson koos Raivo Tafenau bändiga (Tafenau – saksofonid ja akordion, Paul

Daniel – kitarr, Kaspar Kalluste – trummid, Marti Tärn – bass). Esitatakse plaati „Õhtu rannal”, mis sisaldab Valter Ojakäärulaulude uustöötusi. Luulet loeb Wimberg. **EPL**

LISARAHHA LUBADUS

Teisipäeval riigikogusse saadatud 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõus suureneb oluliselt kultuurivaldkonna rahastamine, rahandusministeeriumi viimase arvestuse järgi on tõus 22,8%.

Kultuuriminister Rein Langi sõnul on kavas tõsta kultuuritöötajate palku, suurendada eestikeelse kirjandusliku originaalloomingu honorare ja lõpetada teatrihoo- nete korrastamine. **EPL**

Algav kaheksas Disainiöö püüab eriala piire avardada

Intervjuu

Tanel Veenre
kultuur@epl.ee

Lihtsam on asi ise ära teha, selle asemel et lõputult oodata ja kitsaskohtadele tähelepanu juhtida.

Tekstiilidisainer Monika Järg on olnud Disainiööga seotud alates selle asutamisest 2006. aastal. Tema loomuses on näha oma ninaesisest kaugemale ja korrapärase tervikut, sest ta teab, et suuremale pildile panustades võivad lõpuks paljud. Möödunud nädalal osales ta ka esimese Eesti tootedisainerina oma väljapanekuga Habitare sisustusmessil Helsingis.

●● **Oled üks Disainiöö asutajatest. Kas mäletad tolaeegseid unistusi, kuhu soovisite jõuda?** Vajadus näidata end disainiturbijale laiemalt on meie eesmärk olnud läbi aastate. Eriti olulistena on nende seas ettevõtjad ja organisatsioonid, keda me võiks kõnetada, kellega koostööd teha.

Iga aastaga on see dialoog tugevam. Seda tõestab kõige paremini see, kui palju ettevõteteid on nende aastatega meie programmiga liitunud.

●● **Mis on tänavuse Disainiöö programmi eripära?**

Ollakse rohkem kontsentreeritud eesti disainile. Eestis on ju disaini mõiste kontekstist lähtuvalt väga erinev – me mõtle-

Monika Järgi loomings helipaneelid „Moon” ja vaip „Pohl”

me selle all ka unikaaldisaini, mida paljudes keskkondades ei peeta isegi mitte disainiks. Sel korral on ka rohkem tootmispõhist disaini nähtaval, ka erinevate ettevõtete koostööhuvi on suurem. Näiteks on meiega liitunud Kaubamaja, kus on Disainiöö ajal märgistatud eesti tooteid ja kolmapäevast avatud tootedisaini *pop-up*-pood. Meiega on liitunud palju uusi partnereid.

●● **Mida sa ise ootad Disainiöö kavast kõige enam?**

Eelkõige seminar. Sel korral on teemaks disainipiiride kompamine. See on Eestis pikalt toimunud ja endiselt aktuaalne arutelu. Kusjuures ma arvan, et ega neid piire tasugi väga fikseerida, las nad olla hästi avarad. Ei tasu liialt takerduda iseenda defineerimisse, oluline on sisu.

●● **Sa käisid esimese eesti tootedisainerina oma väljapanekuga möödunud nädalal Helsingis Habitare messil. Miks valisid just Habitare?**

Esimese sammuna välja tundus Soome loogiline. Minu tooted on olnud popid soomlaste seas siinsamas Disainimaja poes ja mul on seal koostööpartnerina PR firma, kes vahendab mu tooteid Soome pressile. Tänu disainerite liidule on mul varasemast korralik messidel käimise kogemus ja sellest tundus, et ühiskülastused edukalt ei tööta. Liiga palju erinevaid tooteid stendil loob pigem segaduse, kuid ühiskülastuse eesmärk rahastaja poole pealt on olnud jälle võimalikult paljudele võimaluse andmine.

●● **Kuidas seal läks?**

Reaalsete tulemusteni läheb

VIII Disainiöö

26.–29. september 2013

●● Hiljuti lõppenud konkursi „Eesti disaini juurte juurde” nominentide näitus on avatud arhitektuuri- ja disainigaleriis kuni 5. oktoobrini.

●● Näituste kontsentratsioon on taas suurim Rotermani kvartali Disainielevaatoris, kus 6. oktoobrini on väljas 6 näitust: „Mateeria” (nahk, tekstiil, keraamika/klaas, mööbel/valgustid), 4 Eesti disainikooli, „Vastupidav ilu” (Soome disaini paremik), „Lah-ti Biennaal ’13”, 2013. aasta Soome disainifoorumi noore disaineri võitjate Mari Isopahkala ja Iina Vuorivirta väljapanek ja „pos-TOOLat” (Valgevene toolidisain).

●● Festivali moeprogrammis astuvad eri õhtutel üles Reet

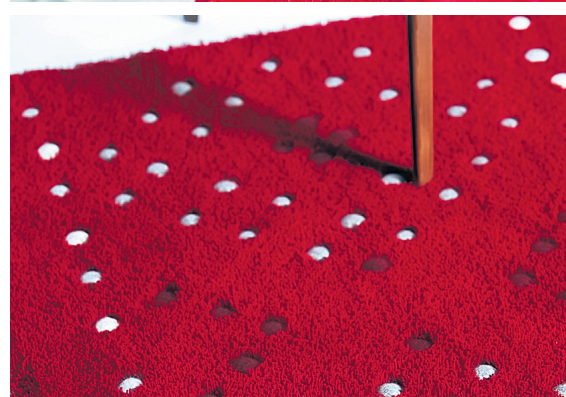
Aus, Xenia Joost, kood.ee, Jo Nurm, Marit Ilison, Liisa Soolepp ja Marta Cycles.

●● Pühapäeval, 29. septembril tutvustatakse Disainiöö telgis Euroopa vanaemade kookiretseptide ja kella 12-ks kutsub „Vanaemade disaini konkurs” meie vanaemad oma kookidega kohale ja žürii valib parimad retseptid.

●● Adrenaliinipuuduse all kannatavatele disainisõpradele sobib reedel peetav Disainioksjon ja laupäeval rahvusvaheliste esinejatega Pecha Kucha Night välkloengud. Kõik need üritused toimuvad Eesti kunstiakadeemia platsil asuvas Disainilinnas, mille keskel on Disainiöö telk.

●● Näitused ja satelliidid paiknevad Kalasadamast kesklinnani. www.disainioo.ee

Fotod: Jutta Kübarsepp

aega ja järeldusi saab teha ehk poole aasta pärast. Kuid läks hästi! Habitare on eelkõige kontaktmess ja huvituid oli väga palju, ka konkreetseid pikemaajalisi koostööettepanekuid. Praegu teen tööd, et need kontaktid tööse saada. Taustana oli üllatav see, kui paljud olid teadlikud sellest, mis meil siin disainiteemadel toimub ning Eesti Disaini Maja oli väga paljudele tuttav koht, kuhu uuesti tulla.

●● **Suurprojektide korraldamine on üldkasulik töö. Mis meelitab sind sarnaseid missioone ette võtma?**

Mulle läheb korda valdkonnas toimuv. Ei ole võimalik olla üksinda tugev. Ja neid, kes eri põhjustel pole valmis panustama, on palju – kas jääb vajaka stressitaluvusest või sotsiaalsest närvist. Nii ongi lihtsam tihti võtta ise ohjad ja asi ära teha. Pole mõtet oodata, et ehk keegi kunagi tuleb ja teeb midagi ära. See on nagu kodus – selle jaoks, et kruvi saaks seina või nõud pestud, on lihtsam ennast liigutada, mitte tänitamisele ja ootusele panustada.

Järgmine kord teevad teised jälle midagi minu heaks. Kusjuures minu jaoks ei ole see tegevus mingi suur missioon, mulle lihtsalt väga meeldib nii elada. Vastu seina jooksmisi on olnud päris palju. Siis olen võtnud järelemõtlemise aja, võtnud seda kui kogemust ja alustanud taas uuesti, võib-olla värskes suunas.

●● **Mis pidurdab meie disainereid?**

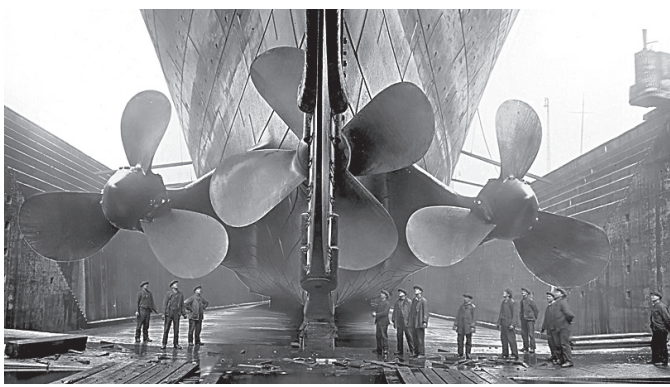
Ma arvan, et tahetakse liiga kiiresti näha kasu. Või ei taheta laiemalt valdkonda panustada. Eks see ole noore ühiskonna probleem. Selleks et võitjaks saada, tuleb aga kõigepealt aastaid treenida. ●

Titanic sõidab lennusadamasse

90 000 külastajat ootab meremuuseumi direktor Urmes Dresen 15. novembril avatavale näitusele „Titanic. Lugu, leiud, legendid”. Näitusele pannakse välja ka 150 Titanicu vraki kõrvalt pinna-

le toodud eset. Dreseni sõnul on selline külastajaarv saavutatav. „Kui tuleb rohkem, siis on juba hästi.”

Mitme kilomeetri sügavusest merepõhjast pärit esemed on üles tõstetud 2010.

aastal laeva hukkumiskohale tehtud ekspeditsiooni käigus. Lisaks esemetele jutustab näitus laeva ehitamise ja traagilise sõidu loo. Näitus taasloob laeva kajutid ja kesktrepi, mida paljud on näinud kuulsas James Cameroni filmis. Lisaks on lennusadamasse rida üritusi, nende seas ka järgmise aasta alguses korraldatavad glamuursed õhtusöögid, kus gurmaanid saavad järgi proovida Titanicu söö-

gikohtade menüüd. Näitus „Titanic. Lugu, leiud, legendid” on avatud järgmise aasta märtsi lõpuni.

Näituse korraldab firma Premier Exhibitions, kes plaanib minna Ameerika börsile ja kes näitab oma Titanicult toodud kraami ka Atlantas ja Las Vegases. Tallinnas korraldab ettevõtte 2009. aastal Solarise keldris anatoomianäituse „Bodies Revealed”. ● **Andres Laasik**

Pärilikkus mõjutab kehakaalu

Geenitest annab teada sportlikest võimetest ja selgitab välja, kuidas ohjeldada kehakaalu.

Signe Kalberg
signe.kalberg@epl.ee

„Kui ma oleksin oma sportlike eeldusi varem teadnud, oleksin treeninud teisiti ja saanud ehk tordile ka kirsi peale,” tunnistab Jaak Mae, Sports Gene OÜ turundusdirektor.

Olümpiapronksimehena ja endise tippsuusatajana on Mae põhjust kahetseda, et sellised sportlike võimete geneetilised testid kümmeaastane ja rohkem aastat tagasi isegi sportlastele kättesaadavad polnud. Rääkimata siis hobisportlastest või noortest, kes alles spordikarjääri alustavad.

Mae sõnul mõjutavad sportlike võimeid õige spordiala valik, pidev ja mitmekülgne treening, õige toitumine ja psühholoogiline ettevalmistus. Inimese sportlikes võimetes on aga oluline osa pärilikkusel – füüsilised võimed kujunevad mitme päritava geeni koostööl. Sportlike võimete geneetilise analüüsiga määratakse inimese pärilikud eeldused olla edukas kehvus- või jõualadel. Testi tulemusi saab kasutada nii tervise- kui ka tippsportlaste treeningute planeerimiseks.

Test soovitat

Sportlike võimete geneetiline test on soovitusliku iseloomuga ja näitab geneetilisi eeldusi teatud spordialadel. Kui ikka näitaks geenid soodustavad tegelemist jõualadega, kuid inimesele meeldivad rohkem kehvusalad, võib ta loomulikult tegeleda oma lemmikaladega. Ent pärilike eeldustega arvestamine aitaks kindlasti kiiremini paremaid tulemusi saavutada. „Pole oluline, millal sellist testi teha, sest elu jooksul geenid ei muutu. Geneetiline test ei anna muidugi 100% garantiid teatud spordialadel õnnestumiseks, kuid näitab testitegi ja kaasasündinud eeldusi olla edukas ühel või teisel spordialal,” selgitab Mae. Kas need eeldused ka täituvad, see sõltub juba enda otsustest ja käitumisest.

„Sportlike võimete geneetilises testis analüüsitakse laboris kuue geeni variatsiooni, millel on oluline osa sportlike eelduste kujunemisel. Kaks geenivariatsiooni on seotud kehvus- ja jõualadega, kaks ainult kehvusalade ja kaks ainult jõualadega,” selgitab Sports Gene OÜ analüütik Kristina Meltsov. Seega peaks selline geenitest

huvi pakkuma just neile noortele, kes katsetavad üht, siis teist ja kolmandat spordiala, kuid ei suuda leida seda kõige õigemad. Jättes ära kirjelduse, milliseid genee analüüsitakse ja mida need geenid reguleerivad, on tulemus ootamatu. „Teil on võrdsed eeldused tegelda nii jõu- kui ka kehvusaladega,” teatab geenitest. Vastupidavusaladeks on pikamaajooks ja -ujumine, jalgrattamaraton, murdmaasuusatamine, motosport, jõu- ja kiirusaladeks aga heited, pallimängud, judo, võitluskunstid, aerutamine, sõudmine jne. Seega on valik väga suur ja kunagi pole hilja alustada.

Miks dieet ei mõju

Pole enam saladus, et ligikaudu 70% inimese ülekaalu tekkimise tõenäosusest on pärilik. Geneetilised iseärasused määravad, milline on risk muutuda ülekaaluliseks, kui kokku puututakse ebasoodsa keskkonnaga, milleks on näiteks liigne söömine, vähene liikumine.

Vaatamata sarnasele keskkonnale tekib osal inimestel ülekaal kergemini kui teistel. Teadlased on tuvastanud suure hulga genee, mis mõjutavad kehakaalu ja mille esinemine on põhjuseks, miks ühele mingi dieet mõjub ja teisele mitte; miks üks rassib hommikust õhtuni trenni teha ja tulemused on nigelad, teine aga võib juba uhkustada trimmis kehaga.

„Kehakaalu ohjeldamise geneetiline test aitab välja selgitada, milline on teie kehakaalu suurenemise geneetiline risk, mil viisil omastab organism rasvu ja süsivesikuid, kui suur on rasvade põletami-

Geneetilised iseärasused määravad, milline on risk muutuda ülekaaluliseks.

se tulemuslikkus treeningul. Test näitab, milline on kehale aktiivsuse mõju kehakaalule,” ütleb Meltsov.

Testi aluseks on kaheksa usaldusväärsete teadustööde põhjal välja valitud geneetilist variatsiooni seitsmes geenis. Nende genotüüpe arvestades on võimalik välja töötada personaliseeritud programm kehakaalu ohjeldamiseks. „See test võimaldab hinnata, milline on sobivaim kehakaalu langetamise viis,” lisab Meltsov.

Näiteks analüüsitakse geeni, mis on tähistatud kui PPARG ja mille riskialleel on

Sports Gene OÜ töötaja Siiri Sarv eraldab süljeproovist DNA-d.

Foto: Karin Tein

C (alleel – üks kahest võimalikust geeni esinemisvormist). Selle geeni kodeeritavat valku leidub väga palju rasvarakkudes ja tal on oluline roll rasvarakkude kujunemisel ning lipiidide (rasvade) ainevahetuses. Selle geeni variatsioonid on seotud ka II tüüpi diabeedi tekkega.

Kui inimese geenis esineb riskialleel C, on neil suur ülekaalulisuse risk, nad on tundlikumad rasvarikka toidu suhtes, neil on raskem kaalu langetada ja palju suurem diabeedirisk. Kui geenis esineb G-alleel, siis neil inimestel langeb kaal dieedi ja kehaliste harjutuste tulemusena kiiresti. Nad reageerivad paremini Vahemere dieedile.

Kunagi pole hilja alustada

Kui laboris uuritud geenid ütlevad, et soovitatav oleks süüa vähendatud rasvasisaldusega toitu, siis tähendab see, et iga toidukord peaks koosnema 55–60% ulatuses süsivesikutest, 20–25% ulatuses valkudest ja 20% ulatuses tervislikest rasvadest. See

tähendab, et piirata tuleb rasvarikaste toiduainete tarbimist ja pöörata põhitähelepanu lahjade valkude, kiudainerikaste aedviljade, teraviljade, madala glükeemilise indeksiga puuviljade (eelkõige marjad) ja tervislike rasvade osale toidusedelis.

Jaak Mae lisab omalt poolt ka treeningusoovituse. „Alusta treeningutega kolmel korral nädalas, kokku 5–6 tundi. Treeningu soovituslik kestus on 1–2 tundi. Soovituslikud spordialad on rahulik kepikõnd, jooks, suusatamine, jalgrattasõit, ujumine. Rasva põletamine algab pärast 30-minutist treeningut. Liikumiskiirus tuleb hoida mõeldukalt rahulik. Intensiivsel treeningul ei kasuta organism energia tootmiseks rasvu. Kui suudad kaaslasega ilma hingeldamata vestelda, on tempo õige. Kaalu ei ole hea kaotada vedeliku arvel – joo treeningu ajal 150 ml vett iga 20 minuti järel.” Kuigi sellised geenitestid on lihtrahvale kättesaadavaks muutunud alles viimastel aastatel, kehtib ikkagi vanarahva tarkus: „Parem hiljem kui mitte kunagi.”

Küüned korda!

Kui märkate, et küüned hakkavad

võtma valget või pruuni tooni,

moonduma,

maha kooruma,

või pakitsema

siis on tõenäoliselt tegu küüneseenega.

Nailner Repair – seeninfektsiooni vastane küünepliiats. Tõhus ja lihtne võitlus küünte seeninfektsiooniga otse haiguskohtes.

✓ Nähtavad tulemused mõne nädalaga.

TALIOLÜMPIALINN SOTŠI VAEVLEB ÜLEUJUTUSTE KÄES

Sotšis, kus peaksid viie kuu pärast toimuma taliolümpiamängud, kuulutati välja eriolukord, sest linna räsivad suured üleujutused ja mudalaviinid. Kohalikel elanikel palutakse koju jääda,

liiklus on häiritud ja paljud tänavad läbimatud. Venemaa olümpiakomitee juht Aleksandr Žukov teatas, et praegune eriolukord veebruarikuist olümpiat kahtluse alla ei sea. **Delfi**

BERNIE ECCLESTONE: VETTEL AJASTU ON LÖPPEMAS

Vormel 1 juht Bernie Ecclestone ennustab, et Sebastian Vette li aeg sarja tipus on lõppemas. „Tema valitsemisaeg lõppeb. Võib-olla 2014. Siis tulevad meil täiesti uued autod, uued moo-

torid, uued reeglid,” lausus Ecclestone. „Need muutused aitavad Ferraril ja Mercedesel Vettelile järele jõuda. Järgmisel aastal ei pruugi võita mitte parim sõitja, vaid parim auto.” **Delfi**

Korvpalliliidu aukohus selgitab mängijate ja Andres Sõbra vastuolu

Rakvere Tarva korvpallimeeskonna peatreener Andres Sõber ja mängijad viskusid hooaja alguse puhul eile ujulavette.

Foto: Ilmar Saabas

Aukohtu esimees Aadu Kana küsis, miks need, kes olid Sõbraga rahul, teda nüüd laidavad.

Andrus Nilk
andrus.nilk@epl.ee

Teisipäeval sai korvpalliliidu aukohtu esimees Aadu Kana nii korvpallitreenerite liidult kui ka U-20 koondise mängijatel Eesti korvpalliliidu juhatusele saabunud kirjad, kus avaldatakse rahulolematust selle üle, kuidas Andres Sõber juhendas Eesti koon dist juulis Tallinnas peetud U-20 EM-võistluste finaaltur niiri ajal ning missuguste sõn adeg ta hooaaluseid mõnitas ja alandas.

„Nendes kirjades on tõstata tud terve rida probleeme, mis käivad korvpalliliidu eetika koodeksi alla,” lausus Kana, kes saatis kirjad eile aukohtu liikmetele edasi.

Üks aukohtu liikmeid, üle 20 aasta Eesti koondisse kuulunud Margus Metstak pol nud tööpäeva lõpuks jõud nud kirju lugeda. Siiski ütles ta veendunult, et aukohus kuu lab suvel U-20 koondises juh tunu kohta mõlema osapoole, nii kirjade kirjutajate kui ka treener Sõbra selgitusi.

Aukohtu esimees Aadu Kana ütles, et nende ülesanne on selgeks teha Sõbra käitumise kohta korvpalliliidule saade tud kirjades tõstatatud probleemide tagamaad. „Oleme kohustatud selle ebameeldi va asjaga tegelema, ja nii rut tu kui võimalik,” lausus Kana. „Nende kirjade sisu ei soovi praegu kommenteerida.”

Mängijad vaikisid

Viis mängijat, kes kirjale alla kirjutasid, pole Eesti Päeva lehele teada. Kir ja sisu põhjal võib eeldada, et need on Tyco Rapla korvpallurid.

U-20 koondise kuulunud Rapla meeskonna liik med Rait-Riivo Laane, Martin Paasoja ja Martin Jur tom telefonikõnele ei vastanud. Nende võistkonnakaaslased, alanud hooajal Rakvere Tarvaga liitunud Sander Saare ja Tartu Üli kool/Rocki siirdunud Kristen Meister ei soovinud kommen teerida, mis juhtus kaks kuud tagasi Rapla mängijate ja pea treeneri vahel.

„Mul tekib küsimus, kuidas need poisid, kes ETV „Tähe laeva” saates oma treenerit [Andres Sõbra] kiitsid, nüüd tema käitumisega rahul pole,”

ütles Kana. „Kuidas tuli nende meelemuutus? Kas neid koo litati meelt muutma? Pöördumise sõnastuse ja ülesehi tuse järgi võib ka küsida, kas noored mehed panid selle ise kirja? Kus on tõde? Elu on mind õpetanud, et tõde on kuskil keskel, mitte ühes või teises ääres.”

Saatele „Tähe laev” teh ti intervjuud U-20 mängija tega enne EM-i finaaltur niiri algust. Näiteks Laane ütles siis: „Andres [Sõber] on väga

Pöördumise sõnastuse järgi võib küsida, kas noored mehed panid selle ise kirja?

sümpaatne. Iseloom on selli ne, nagu ühel treeneril olema peab: vajaduse korral karmi käega mees, kui leiab põhjust, siis ka kiidab.” Kiri osutab, et turniiri käigus viie mängija seisukoht treeneri käitumise suhtes muutus.

Aukohus, kuhu kuuluvad ka Tallinna ülikooli õppejõud ja treener Kersti Sirel, kahe kordne maailmameister Priit Tomson ning aastaid rahvusvahelise kategooria kohtunikuna ja FIBA komissarina tegutsenud Valdu Suurkask, aruta

U-20 Eesti koondis kuulab suvise treeningulaagri ajal Andres Sõbra juhiseid.

Foto:Ain Iiva

Sõber: matame sõjakirve maha

Andres Sõber on valmis aukohtule selgitusi jagama. „Ma ei näe siin enda agressiivsust. Mõnele mu tegevus ei meeldi. Aeg on sõjakirves maha matta. Väidan, et ma pole seda nime [Rapla peded] kasutanud. Neid asju oleks saanud teha ka nii, et minuga oleks räägitud.”

vad Kana sõnul esimest korda kirjades tõstatatud probleeme. „Järgmisel nädalal tahaksime vajaduse korral kokku saada, korvpalliliidu juhatuse ootab meie seisukohta 21. oktoobriks,” lisas aukohtu esimees.

Treenerid saavad sõna

Seejärel arutab kirjades sisu ja aukohtu seisukohta juhatuse. „See on ainumõeldav tegutsemise järjekord, mille näeb ette korvpalliliidu

kodukord, praegu on ennatlik arvamus kujundada,” lausus korvpalliliidu juhatuse liige Priit Kaasik.

Homme peetakse korvpalliliidu konverentsi, kus käsitletakse kõigi Eesti koondiste osalemisi suvistel EM-i turniiridel. Ülevaate võistkonna ettevalmistusest ja mängudest teevad kõik peatreenerid, seal hulgas ka Sõber. Seejärel saavad kõik korvpallitreenerid koondisi juhtinud ametikaaslastele küsimusi esitada. ●

SNUUKERIMÄNGIJA SAI 12-AASTASE VÕISTLUSKEELU

Kokkuleppemängudes osalemissüüdi mõistetud snuukerimängija Stephen Lee sai karistuseks 12-aastase võistluskeelu ja 40 000 naelsterlingi suuruse rahatrahvi. Lee, kes 2003. aastal

oli maailma edetabeli viies, osales 2008–2009 kokku seitsmes tippvõistluste kokkuleppemängus. Rahvusvahelise alaliidu teatel on tegemist snuukeriajaloo häbiväärseima skandaaliga. **Delfi**

KK HITO TESTIB 203-SENTIMEETRIST AMEERIKLAST

KK Hito korvpallimeeskonnas viibib testimisel 203 cm pikkune 25-aastane ameeriklane Jeff Harper. Peatreeneri Priit Sternhoi sõnul on keskmängija hooaja avamängus laupäeval TTÜ vastu

valmis platsile astuma. „Kuna tal on pärast ülikooli lõppu hooaeg vahele jäänud, on mees väga tahtmist täis. Tahab kõvasti paremaks saada ja teeb palju trenni,” kiitis Sternhof. **Delfi**

VAID 53. KOHT

53. koha sai Gert Jõeäär Firenzes jalgrattasõidu MM-i eraldistardist sõidus. Kul-la võitis kolmandat aastat järjest sakslane Tony Martin. **Delfi**

Šķēle teema tuli üllatusena avalikkusele, mitte klubile

BC Kalev/Cramo asepresident: lätlase Armands

Šķēlega on uus leping veel sõlmimata.

Jüri Butšakov
sport@epl.ee

Teatavasti lahvatas hiljuti skandaal Eesti meisterklubi tagamängija Armands Šķēle ümber, kui ETV saade „Pealt-nägija” paljastas Läti koondislase palga- ja maksuprobleemid. „Üldsusele on see võib-olla uudne teema, aga meile mitte. Klubi sees on Šķēle probleemid juba aastaid teada. Muidu me poleks ju temaga kokkuleppeid saavutanud,” lausus Kalevi asepresident Toomas Linamäe meeskonna eilsel esitlusel.

Šķēle tulevikust rääkides lausus Linamäe, et lätlane peaks kuuluma meeskonna nimekirja ka uuel hooajal, ehkki lepingul allkirju veel ei ole. „Ametlikult on veel vormistamata. Seal on mõned nüansid,

mis tuleb skandaali valguses senisest põhjalikumalt üle vaadata, et kõik oleks korrektne,” sõnas Linamäe.

„Eesti spordi valulaps tuli selle juhtumiga päevavalgele,” sedastas Linamäe. „Loodeta-

Linamäe ei usu, et Kalev/Cramo on enim stipendiumidele kulutav klubi.

vasti tehakse vastavad seadusemuudatused. Et tõukeandja oli Armands, on aga negatiivne külg.”

Ta ei uskunud, et Kalev/Cramo on enim stipendiumidele kulutav Eesti spordiklubi ja märkis, et tõenäoliselt kannataks väiksemad klubid pakutud 640-eurose piirmäära kehtestamisel neist rohkem.

Vahet ei tohi teha

„Kindlasti peab mingi summa olema ja kindlasti ei tohi teha

Kalevlased – ka skandaali keskmes olev Armands Šķēle – said eile istumise alla uued Hondad.

Foto: Tiit Blaas

Varrak: palju tööd on veel teha

Hooaega esmakordselt Kalev/Cramo peatreenerina alustav Alar Varrak on homse Rakvere Tarva ja Andres Sõbraga peetava duelli eel pisut murelik. „Ei hakka midagi lubama. Meil on palju vigastusi ja saja-

protsendilisel veel kindlasti valmis ei ole. Vaatame, kas reedeks üldse kümme meest kokku saame. Palju tööd on veel teha,” sõnas Varrak, kuid mainis kohe, et väga kehvaks ei saa ka seisu nimetada.

Nõmme Kalju alustab endise suurtoetajaga kohtuteed

Harju maakohustus on uue nädala esmaspäeval arutlusel MTÜ Nõmme jalgpalliklubi hagi Londonis asuva Unibet Limited vastu. Kalju president Kuno Tehva kinnitas Eesti Päevalehe andmeid, et kolm aastat klubi peasponsor olnud ettevõtte jäi neile võlgu, sestap esitati ka kaebus.

„Ma ei kommenteeri enne kohtuprotsessi detaile, seda enam, et juhtumiga tegelevad juristid,” ütles Tehva.

Küsimusele, kas Unibet jäi Kaljule võlgu, vastas mulu esmakordselt Eesti meistriks tulnud klubi president: „Jah, seda võin kinnitada. Eks siin on mõnel määral tegemist tõlgendamise küsimusega, aga ma loodan, et jõuame rahumeelse ja mõistliku lahenduseeni. Vähemalt Kalju on ses vaidluses meelestatud heatahtlikult.”

Unibet oli Nõmme Kalju peasponsor 2008. aastast kuni üle-eelmise hooaja lõpu-

Aastal 2010 kandis Kalju Unibeti logoga särki ka mullu narkoskandaali sattunud Oliver Kansa.

Foto: Arno Mikkor

ni. Kinnitamata andmetel toetas kihlveoportaal vutiklubi aastast umbes miljoni krooniga. Koostöö lõppes, sest Unibet kaotas Eestis hasartmän-

gu tegevus- ja korraldamisloa. Mulluseks ja tänavuseks võttis Kalju sargisponsoriks heategevusportali Help.ee. **Andres Vaher**

Klavan võitis, Lewandowski Bayernisse

Eesti jalgpallikoondise kapten Ragnar Klavan aitas Augsburgi Saksamaa karikasarja kolmandasse ringi. Klavan viibis väljakul terve kohtumise, kui Augsburg alistas võõrsil 3 : 0 Münsteri Preusseni. Tugevuselt kolmanda liiga klubi väravavõrku sahistati 45., 57. ja 59. minutil. Kaks tabamust sai kirja Tobias Werner.

Dortmundi Borussia poolakast ründetäht Robert Lewandowski kinnitas, et sõlmib jaanuaris teise Saksamaa suurklubi Müncheni Bayerniga eellepingu. Bayern ja Borussia kohtusid kevadel Meistrite Liiga finaalis, mille Bayern võitis.

Lewandowski leping Borussia siaga lõpeb järgmisel suvel, mis tähendab, et tal on aasta algusest õigus järgmise tööandjaga ametlik kokkulepe sõlmida. „Jah, lähen Bayernisse,” kriipsutas Lewandowski läbi Borussia fännide lootuse, et järsku jääb esiründaja siiski Dortmundi. **Delfi**

vahet, kas tegemist on välisvõi Eesti mängijaga.”

Klubi asepresident avaldas rahulolu, et meeskonna koosseis sai tänavu kokku väga varakult ja lõpuks suudeti varvata ka Rain Veideman. „Usun küll, et suudame tänu uutele täiendustele astuda vähe-malt väikese trepiastme võrra ülespoole,” ütles Linamäe. Välissarjadest – VTB liigast ja

FIBA Eurocupist – kõneldes nõustus Linamäe: „Kindlasti tahame VTB liigas tulemusi parandada.”

Kui eelmist hooaega alustas Kalev/Cramo pingiotsal Aivar Kuusmaa, siis tänavust toonane abitreener Alar Varrak.

Kalev/Cramo alustab koduliiga hooaega homme õhtul, mil algusega kell 19 võõrustatakse Rakvere Tarvast. **Delfi**

Soome muinasjutt volles sai otsa

Soome võrkpallikoondis kaotas EM-i veerandfinaalis teist korda järjest Itaaliale 1 : 3. Enne eilset oli põhjanaabrite meeskonda Taanis ja Poolas peetaval EM-finaalturniiril saatnud suuredu.

Alagrupis alistati Holland ja Sloveenia 3 : 1 ja ehkki Serbiale jääd 0 : 3 alla, saadi tänu paremale geimide vahele esikoht ja sellega kaasnenud otse-pääse veerandfinaali.

Seal astus Soomele vastu Itaalia, kelle tüüri juures endine Soome koondise peatreener Mauro Berruto. Tähtsas ja põhimõttelises duellis võitis Soome veel avageimi 25 : 23 ja juhtis teises 14 : 11, ent seejärel kaldus vaekausse taevasiniste poole – 25 : 20, 25 : 22, 25 : 22. Samad meeskonnad olid veerandfinaalis vastamisi ka kahe aasta tagusel eelmisel EM-il, ka toona jäi peale Itaalia.

Vana Maailma esivõistlustelt on Soome senine parim

Foto: Reuters / Scanpix

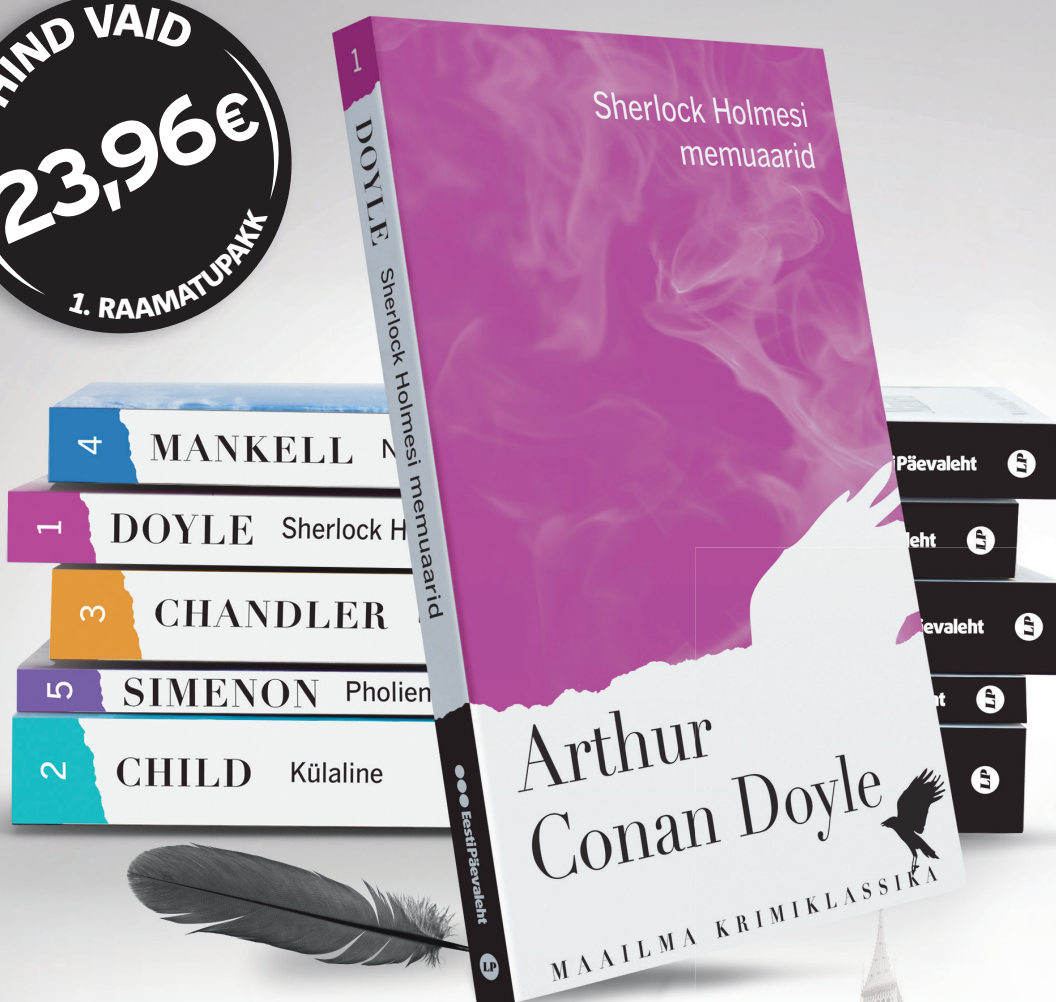
Endine Soome, tänane Itaalia peatreener Mauro Berruto.

saavutus 2007. aastast pärinev 4. koht. MM-il on lagitulemus 11. ja maailmaliigast 5. koht.

Teisena rühkis poolfinaali olümpiavõitja Venemaa, kes alistas samuti 3 : 1 Prantsusmaa. Hilisõhtul olid vastamisi Belgia – Serbia ja Saksamaa – Bulgaaria. Finaal peetakse pühapäeval. **Andres Vaher**

LONDONISSE, Sherlockile külla!

HIND VAID
23,96€
1. RAAMATUPAKK

Telli „Maailma krimiklassika” sarja esimene raamatupakk enne 6. oktoobrit ning võida seikluslik reis Londonisse.

Võidureis väärtusega 1500€ sisaldab:

- ✈ Lennupiletid Tallinn-London-Tallinn
- 🏠 Kolm ööd majutust Londoni kesklinna hotelli Park Plaza Sherlock Holmes**** 2-kohalises toas, koos hommikusöögiga.
- 🚌 Põnev Londoni bussiekskursioon
- 👔 Traditsiooniline päraslõunatee
- 🕵 Jalutuskäik Jack The Ripperi jälgedes

Loe reisist lähemalt raamat.epl.ee

Reisile viib

wris
REISIBÜROO

ESIMESES PAKIS ON RAAMATUD 2-5:

Lee Child „Külaline”
Raymond Chandler „Pikk hüvastijätt”
Henning Mankell „Näota mõrvarid”
Georges Simenon „Saint-Pholien kiriku poodu”

Avaraamat, Arthur Conan Doyle „Sherlock Holmesi memuaarid” tellijale kingituseks!

SARJA INFO JA TELLIMINE:

raamat.epl.ee, raamatud@epl.ee, tel 680 4444

MAAILMA KRIMIKLASSIKA

30 teost Eesti põnevaimas raamatusarjas!

kuulutused.lehed.ee

Nüüd kuulutuste tellimine veelgi lihtsam. Vali rubriik, kirjuta tekst ja tasu – kõik ühest kohast! Reakuulutusi saab anda internetis aadressil **kuulutused.lehed.ee**, e-postiga **anni.koppel@lehed.ee** ning kõikides Eesti Posti kontorites üle Eesti. Info telefonil 680 4506.

National Theatre Live
Briti teatriparemiku otseülekanded Sinu kinos!

Arts Council England
BY EXPERIENCE HD

Othello

William Shakespeare

Nimiosas Adrian Lester
Kahepalgeline Jago Rory Kinnear

26. september kell 21:00
otseülekanne Coca-Cola Plazas

30. september kell 19:00
kordus kinodes Coca-Cola Plaza ja Ekraan

Fotol (Rory Kinnear ja Adrian Lester) © Seamus Ryan

JUST NAGU FILMIS

EESTI AJALEHTEDE LIIT
E A L L

TÕNIS ERILAI
(sünd 1943)
Õhtulehe erikorrespondent
Eesti Ajalehete Liit

EESTI AJALEHTEDE LIIT
E A L L

ÕPETAJATE LEHT
26. september 1930
Eesti Ajalehete Liit

Nüüd kuulutuste tellimine veelgi lihtsam!

Telli kuulutus Eesti Päevalehte, Eesti Ekspressi ja Maalehte ühest kohast!

Vali rubriik, kirjuta tekst ja tasu internetipangas.

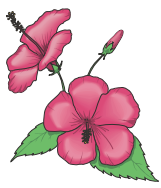
kuulutused.lehed.ee

Reakuulutusi saab edastada ka e-postiga anni.koppel@lehed.ee ja kõikides Eesti Posti kontorites üle Eesti. Lisainfo telefonil 680 4506.

Maaleht
EESTI EKSPRESS

●●● **EestiPäevaleht**

HARRY TUUL
Õnne sünnipäevaks!
Eesti Päevaleht

Metsandusleht
Ilmub homme Eesti Päevalehe vahel! ●●● **EestiPäevaleht**

- Harvester asendab kümnet kogenud saameest.
- Tänavu kütitakse rohkem põtru kui varasematel aastatel.
- Sügisese metsaistutuse eeliseks on niiskus.

MÄNGI. VÕI SINUGA MÄNGITAKSE.

JUSTIN TIMBERLAKE
GEMMA ARTERTON
JA BEN AFFLECK

KÕIK MÄNGU

RUNNER RUNNER

KINODES 27. SEPTEMBRIST

REGENCY

Venemaa Föderatsiooni Kultuuriministeerium
Venemaa Föderatsiooni Teatriliit

Eesti Vabariigi Kultuuriministeerium
Tallinna Linnavalitsus

Festival «Zolotaja Mask» (Moskva)
MTU ART-Fortius

KÕIKIDEL ETENDUSTEL ON EESTIKEELNE SÜNKROONTOLGE

DELHI TANTS | IVAN VOROPAJEV
LAVASTAJA: DMITRI VOLKOSTRELOV
16. JA 17. OKTOOBER
TEATER NO99
A. BRJANTSEVI NIMELINE NOORSOOTEATER, SANKT-PETERBURG
UUS DRAAMA — UUS TEATER — UUED NIMED

ЗОЛОТАЯ Маска В ЭСТОНИИ

www.piletilevi.ee / www.goldenmask.ee / facebook.com/KuldneMaskEestis

●●● **EestiPäevaleht**

kuulutus.lehed.ee

Nüüd kuulutuste tellimine veelgi lihtsam. Vali rubriik, kirjuta tekst ja tasu – kõik ühest kohast! Reakuulutusi saab anda internetis aadressil kuulutus.lehed.ee, e-postiga anni.koppel@lehed.ee ning kõikides Eesti Posti kontorites üle Eesti. Info telefonil 680 4506.

RICHARD CURTISELT, FILMIDE LOVE ACTUALLY, NOTTING HILL JA FOUR WEDDINGS AND A FUNERAL STSENARISTIILT

MIS SIIS, KUI SAAKSID ALATI KA TEISE VÕIMALUSE?

Domhnall Gleeson Rachel McAdams Bill Nighy

ainult aja küsimus

UUS VAIMUKAS FILM ARMASTUSEST, VÜRSTITATUNA AJAS RÄNDAMISEGA.

kinodes 27. septembrist

Kirjanike Maja

Kirjanike Maja musta laega saalis, Harju 1, Tallinn

2. oktoobril 2013 kell 18.00

AJAKIRJA VÄRSKE RÕHK 8. SUNNIPÄEV.

Esitletakse Sveta Grigorjeva debüütikogu „Kes kardab Sveta Grigorjevat“ ja Värskes Rõhu 35. numbrit.

Esinevad Tõnis Vilu, Joanna Ellmann, Kelly Turk, Kadri Pihlakas, Vootele Ruusmaa, Kristina Viin jt.

Info telefonidel 6 276 410 ja 6 276 412
Pilet 2.-, (üli)õpilastele ja pensionäridele 1.-
Toetab Kultuurkapital

TALLINNA LINNATEATER

MAAILMALE NÄHTAMATUD PISARAD

14., 29. oktoobril 19.00

Robert Lepage'i küllalisetendus KUU TAGUMINE KÜLG

1., 2. oktoobril 19.00
Nokia Kontserdimajas

Kassa: 66 50 800
www.linnateater.ee

EESTI EKSPRESS 26. september 2013

SÕLTUMATU NÄDALALEHT

Eestlanna peab Kanadas grisli-rantšot

Avameelne usutlus lesegaga:

MILJONÄR PRASSIS END SURNUKS

Kohtumine 25 aastat hiljem: vabadusvõitleja ja KGB uurija

Laen

• **Laen kinnisvara tagatisel.**
AS A&O LaenuGrupp. Tartu mnt 29
Tln. 648 6083 www.aolaenuud.ee.
Tutvuge tingimustega, konsulteerige asjatundjatega.

Teenused

• **KAARDID ENNUSTAVAD** Tel 900 1727
24h, h 1,09€/min www.ennustus.ee

Tervis

• **Parapsühholoog Ž. Stepanjan**
aitab alkoholi- ja nikotiinisõltuvuse, ülekaalulisuse, radikuliidi ja stressi puhul. Konsultatsioon. Tel 5858 8910.

Müük

• **Väike mesindustalu** Väike-Maarja lähistel annab teada võimalusest osta värsket mett! Mesi on korjatud Pandivere metsadest ja niitudelt ning pakendatud 1 l pakenditesse (1,5 kg). Pakendatud 1 l mee hind on 9 eurot. Tallinna piires toimetame tasuta kätte! Tellimusi võtame vastu elektronposti aadressile mesi@24h.ee või tel 5667 7227.

• **KÜTTEPUUD, BRIKETT, KÖDUSÖNNIK** 40L. Tel 523 8852.

• **Müüa lõhutud küttepuid.**
Tel 509 2933.

TERVIS

• <http://web.zone.ee/massaazh/> ja rebase massaazituba facebookis

TEATED

• **Detailplaneeringu avaliku väljapaneku teade**

Nissi Vallavalitsus teatab, et Vanakutseri detailplaneeringu avalik väljapanek toimub 07.10–20.10.2013. a tööpäevadel Nissi vallamajas ja Riisipere raamatukogus (Nissi tee 53c, Riisipere alevik).

Planeeritav ala suurusena 12,22 ha asub Nissi vallas Jaanika külas. Planeeringu eesmärk on maa sihtotstarbe muutmine ja kruntideks jagamine. Moodustatakse 7 elamumaa sihtotstarbega maaüksust. Igale maaüksusele on lubatud püstitada üks elamu ehitusaluse pinnaga kuni 200 m² ja kõrgusega kuni 9 m.

Planeeringu elluviimisega ei kaasne olulist vahetut või kaudset mõju inimese tervisele, keskkonnale, kultuuripärandile või varale.

Detailplaneering ei sisalda üldplaneeringu põhilahenduse muutmise ettepanekut.

• **OK Orion ja OK Nõmme paluvad vabandust**, et 24. septembri Eesti Päevalehes ilmus vale nimega kaastundeavaldus.

AEG KAUBELDA!

Holmes & Meyers kutsub metsaomanikke läbi rääkima metsas planeeritavate raiete üle.

Ostame kasvava metsa raieõigust. Pakkuda võib lageraidest harvenduseni.

ERIPAKKUMINE! Pakume kasvava lepu eest head hinda. Lõhutud küttepuid müük, tellimine: tel 600 5323

tel 5553 3064, 5554 0620
e-post info@holmesmeyers.eu

Avaldame sügavat kaastunnet kolleeg Reet Linnale kalli ema

ELLA HAUGI

lahkumise puhul
Eesti Rahvusringhääling

Südamlik kaastunne Tarmole ja Taavile kalli tütre ja õe

PIRET RAILO

surma puhul
Töökaaslased Elstera ASst

Mälestame head koostööpartnerit ja sõpra

SERGEI BARASHEVIT

ja avaldame siirast kaastunnet lähedastele

N-Terminal Hulgi AS

Mälestame kauaaegset aktsionäri ja kaastöötajat

SERGEI BARASHEVIT

Avaldame siirast kaastunnet lähedastele

N-Terminal Grupp AS

Avaldame kaastunnet omastele

SERGEI BARASHEVI

kaotuse puhul
AS Milstrand

Sügav kaastunne heale kolleegile Lea Ellertile

ISA

surma puhul
TEA Kirjastus ja TEA Keeleõpetus

Avaldan sügavat kaastunnet Margitile lastega

MATTI KRÖNSTRÖMI

surma puhul
Mati perega

Avaldame sügavat kaastunnet Malle Lokutarile

ISA

surma puhul

Põhja prefektuuri
Tallinna piiripunkt

Siiras kaastunne omastele

ERIKA KASKLA

surma puhul

Mustamäe Linnaosa Valitsus

Lahkus kallis klassiõde

ERIKA KASKLA

(Sutt)

25.10.1958 - 24.09.2013

Mälestavad klassikaaslased ja õpetaja Tali

Ärasaatmine
laupäeval, 28. sept kl 13.30
Häädemeeste
Õigeusu kirikus

Mu mõtted on alati Su juures...

Leiname oma kallist abikaasat, ema ja vanaema

INNA KÜBARSEPPA

(29.09.1928 - 24.09.2013)

Hüvastijätt
Pärnamäe leinamajas
28. sept kl 10.30

Omaksed

Tuul puude ladvus tasa kiigub, me vaikselt leinas langetame pea...

Mälestame kauaaegset pearaamatupidajat, armast kolleegi

INNA KÜBARSEPPA

Siiras kaastunne omastele

EAM Keskseltsi juhatus
Aianduse ja Mesinduse Seltsid

Teatame sügava kurbusega, et on lahkunud meie kallis ema, vanaema ja vanavanaema

LELJA KRINAL

23.07.1921 - 24.09.2013

Leinavad lapsed Tiit, Edgar ja lapselapsed peredega

Ärasaatmine
Tallinna Liiva kalmistu kabelis
laupäeval, 28. sept kl 12

Sügav kaastunne lähedastele

JÜRI TRAKSI

21.07.1929 - 22.09.2013

kaotuse puhul

Ärasaatmine
28. sept kl 15.30
Pärnamäe krematooriumis

Perekond Raimla

Teatame kurbusega, et on lahkunud meie kallis õde

MARJU TÕNOV

(sünd Piir)

Ärasaatmine
28. sept kl 11.30

Pärnamäel

Reet, Sirje ja Kersti perekondadega

Sa andsid, mis Sul oli anda, ja kandsid, mida suutsid kanda
Meie südameis Sa elad igavesti...

Lahkus meie kallis ema, vanaema ja abikaasa

MARJU TÕNOV

(Piir)

Ärasaatmine
28. sept kl 11.30

Pärnamäe Krematooriumis
Abikaasa ja lapsed peredega

TELEVISIOON

ETV

06.55 Terevisioon
08.55 Draamasari Holby City haigla: Pereplaneerimine
09.55 Terevisioon*
11.55 Draamasari Maahaigla: Eetrisurm (The Royal, Inglise 2009)
12.45 Pealtnägija*
13.35 Animafilm Barbarid (Eesti 2003)
13.50 Täheleav: Ain Anger (subtiitritega)*
15.05 Vabariigi kodanikud (subtiitritega)*
16.00 Draamasari Holby City haigla: Pereplaneerimine*
17.00 Aktuaalne kaamera
17.10 Reisisari Reisile minuga: Zagreb (Eesti 2012)
17.35 Minuscule: Lõunauinak
17.40 Draamasari Maahaigla: Eetrisurm (The Royal, Inglise 2009)*

KANAL 2

06.00 Punased roosid*, 601
06.45 Joonissari Daltonid: Daltonid ringluses. Magnet-Joe. Lehмага
07.10 Joonissari Tom ja Jerry
07.30 Joonissari Kasskoer: Kaelusekoer
07.55 Reporter*
08.55 Tuhat ja üks ööd*, 83
09.55 Rosario*, 83
11.00 Kodus ja võõrsil, 5592
11.30 Pilvede all*

TV3

06.15 Multifilm Bakugan
06.40 Multifilm Madagaskari pingviinid, 10
07.05 Multifilm Käсна-Kalle Kantpüks
07.30 Multifilm Max Steel
08.00 Armastus võidab, 132*
09.00 Kirgede torm, 1727*
10.05 Vaprad ja ilusad, 6568*
10.35 Top Shop
10.50 Elu keset linna, 26
11.25 Seaduse nimel 2, 13: Anonüümne
12.25 Appi tuleb selgetnägija, 4*
13.25 Kondid 8, 4: Lugu tiigrist*
14.20 Vaprad ja ilusad, 6569
14.50 Seitsmes taevast 1, 12: Abi sõpradelt
15.50 Armastus võidab, 133
16.50 Kirgede torm, 1728
17.55 Kätemaksukontor 3, 2
19.00 Seitsmesed uudised
20.00 Kodumäng
20.30 Kätemaksukontor 10, 3
21.30 Selgetnägijate tuleproov 7, 8
22.35 KINO3: Mängufilm Väga visa hing (Spy Hard, USA 1996)

ETV2, KANAL 11, TV6, KANAL 12

ETV2

07.10 Animasari Vahva Roosi* **07.20** Animasari Tinga Tinga lood* **07.30** Animasari Lammast Shaun* **07.40** Mõmmi aabits* **08.05** Animasari Ariol **08.10** Animasari Piknikutort* **08.15** Lastetuba* **08.35** Töötuba **09.00** Ringvaade* **10.05** Waterloo Roadi kool **11.00** Väike maja preerias **11.50** Puutepunkt* **12.20** Illus maa* **12.25** Illus maa* **12.37** ERR-i uudised **14.30** Valimised 2013. Vali mind, Läänemaal! **17.00** Uue aja asjad **17.10** Väike maja preerias* **18.00** Tule õue! **18.25** Animasari Mina olen loom **18.30** Lastetuba **18.45** Animasari Arva ära, kui palju ma sind armastan **18.55** Animafilm Väike vapper rebane (Picnic with Pie Special – The Tale of a Brave Little Fox, Belgia/Hispaania/Hollandi 2012) **19.20** Aktuaalne kaamera (viipekeeles) **19.30** Aktuaalne kaamera (vene keeles) **20.00** Elasajaga (venekeelsete subtiitritega), 3/15 **20.30** Eesti lood: Kaetajad (Eesti 2005) **21.00** Polaartrip, 3/8 (Eesti 2012) **21.25** Minuscule (Prantsuse 2011) **21.30** Keeluaia kuningas: Omadega üksi (USA 2011) **22.25** Zen, 3/3: Rotikuningas (Inglise 2011) **23.55** R2 Live: Nevesis (ETV 2012) **00.31** ERR-i uudised

TV6

06.00 Hommikuraadio **08.30** Seitsmesed uudised **09.30** Kodu keset linna 5, 40 **10.00** Kutsuge Cobra 11 4, 57 **11.00** Vaieldamatult parim **12.50** Kalamehejutud 5, 20 **13.20** Top Shop **13.30** Kodu keset linna 5, 41 **14.00** Kutsuge Cobra 11 4, 57 **15.00** Kälimehed 2, 6 **16.00** Kuidas ma kohtasin teie ema 4, 1 **16.30** Kutsuge Cobra 11 4, 58 **17.30** Sõjaprintsess Xena 3, 61 **18.30** Simpsonid 16, 17 **19.00** Perepea 1, 10 **19.30** Kuidas ma kohtasin teie ema 4, 2 **20.00** Usu tüdruk 1, 2 **20.30** Simpsonid 16, 18 **21.00** Kõige naljakamad kodusvideod **21.30** Kinoõhtu: Köva raha **23.40** Paljalt naljakas 6 **00.10** Kinominutid **00.40** Kuritöö 1, 11 **01.40** Salatoimikud 8, 174 **02.40** Kälimehed 2, 6 **03.25** Hommikuraadio **04.30** Kodu keset linna 5, 41 **05.00** Seitsmesed uudised **05.50** Uudistemagasin

Kanal 11

06.35 Totaalne ärkamine! **09.00** Doktor Oz* **09.50** Emmerdale*, 18 **10.20** Küladetektiivid **11.15** Heartland* **12.10** Top Shop **12.25** Unustamatu* **13.25** Raudsed kokad* **14.20** Naistekliinik **15.10** O.C. **16.00** Heartland

TV3

17.00 Ellen **18.00** Doktor Oz **19.00** Kodus ja võõrsil, 5593 **19.30** Emmerdale, 19 **20.00** Pilvede all **21.00** Beebiminutid **21.30** Süües saledaks, 8 **22.00** Piinlikud kehad **23.10** Bordell 232: Perekont **00.10** Reporter **01.05** Ellen* **02.00** L-sõna **02.50** Naistekliinik* **03.35** Staariminutid **03.40** Uus-Meremaa tippmodell 2 **04.30** Sex sexy **04.55** Reporter* **05.40** Rosario, 14

HOROSKOOP

JÄÄR Kui sul on kellegagi kana kitkuda, siis oleks praegu parem seda isikut vältida. Võid mõjuda ärritavalt ka loomadele.

SÖNN Aktuaalne on nii koostöö kui ka konkurents. Hoidu lähedastega tülitsemast ja võõrastega suheldes püüa jääda neutraalsete teemade juurde.

KAHSIKUD Eksootilised toidud või muud ained võivad tekitada tundlikkust, kuid vaim otsib uusi põnevaid väljakutseid.

VÄHK Võivad ilmned keerulised asjaolud. Sinu ja su partneri või mõne grupi vahel võivad tekkida arusaamatused.

LÕVI Keerukas tehnika võib streikida ja sulle meelehäarmi valmistada. Samal ajal on sul hea intuitsioon ja oskus näha vanu asju uue pilguga.

NEITSI Nüüd tasuks faktidega tähelepanelik olla, sest infomoonutused või mõõdarääkimised võivad segadust tekitada.

KAALUD Valitseb valearvestuste oht, suuremad ja riske sisaldavad tehingud pole soovitatavad. Näed asju moonutatult, sellepärast ära olulisi otsuseid tee.

SKORPION Päevakorras võivad olla varjatus, salapära, saladused – asjaolud, mis on ehk kellegi teise salamaailm. Sellepärast oleks hädasti vaja saada kõigest selge ülevaade.

AMBUR Praegu on oluline tunda kambavaimu – tunnet, et ajate ühist asja. Sinu ja su sõprade vahel liigub tugev energia, mis võib ka pingeid provotseerida.

KALJUKITS Praegu valitseb sinus loogika ja intuitsiooni tasakaal, seega oled edukas nii raamatupidamises kui ka poeetilistes armuavaldustes.

VEEVALAJA Palju parema meeleaga mängiksid internetis mõnda mängu kui teeksid tööd. Seega võib sind kimbutada laiskus-kontides-nimeline haigus. Ent armutaevas on kirgas ja salapärane.

KALAD Sul puudub vajalik sundivus ja oma kindel seisukoht, sest soovid kõigile meele järele olla. Hoolitse selle eest, et poleks ühtegi kolisevat ämbrit, kuhu astuda.

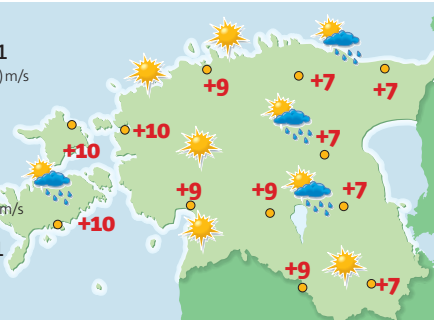
ILM

Neljapäev +7...+11
Loode- ja läänetuul 5–10(14) m/s

Reede +8...+12
Loode- ja põhjatuul 3–8 m/s

Laupäev +8...+12
Kird- ja põhjatuul 4–10(14) m/s

Pühapäev +7...+11
Kird- ja põhjatuul 3–9 m/s

RISTSÕNA

	KIRIKU-MEELNE ISIK	LÕID, MITTE TAJE TAJU JUURES TÄNAV (prants. k.)	LÕHKE-KEHA ARRAN-ZEERING	AUTOMARK	OLÜMPIA-LINN LIFTIPOISS	VAERIND UST v. VÄRAVAT SUL-GEV METAL-IST PIDE	KATSE-EHITIS PUNKER NAISENIMI	..RIPIK (apendiks)	NÄITLEJA
PEA JA ULAKEHA KERGE ETTEPOOLE PAINUTUS									
PEALEGI									
ROLL									
KARDINAL-DE TIITEL									
LITTER									
SERV, AAR, AARIS									
...TENDEL									
"... GARINI HUPER-BOLOID"									
LINNAOSA									
AMMA... (viig-koktus)									
TEISE NIMEGA									
ARGOON									
ALBINISMI TUNNUSTE-GA ISEND									
AUTOMARK									
HURTSKUD									
KATSELIIDU END, ULEMI PARVAI "NEN" (soo-THB, OOO-VIKOICI)									

ERKKI KÖLU PÄEVAANEKDODID

PAUER

KRISTIAN PAUR

www.facebook.com/PauerFamily

2013_osa73

MA TAHAN JÕULUVANA KÄEST SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA SEDA JA...

JÕULUVANA PANKROT...

OEH!

SA PEAD SEDA CD'D KUULMA! NEED TÕUVID ON GEENIUSED!

MUL ON SEE.

SUL JUBA ON?

JEP. SEE OLI EELMISEL NÄDALAL TOP KÜMNES. SEDA MÄNGITAKSE IGAL POOL.

NEETUD KOMMERTS-MUUSIKAI!

SUDOKU Pappocom Lahendused ja vihjed. www.sudoku.com

			5					
	2		7			6	1	
	9			2		5	4	
8						1		
4			6		5		3	
	5						6	
3	7		1			4		
9	4			7		2		
			3					

SUDOKU reeglid

• Täida tühjad kohad numbritega 1 kuni 9. Numbrid 1 kuni 9 peavad esinema igas 9 veerus, igas 9 reas, igas 3 x 3 ruudus. Igas reas, igas veerus ja igas 3 x 3 ruudus võib iga number esineda ainult ühel korral.

Eelmise mängu lahendus.

2	5	4	9	8	7	6	1	3
8	9	7	6	3	1	2	5	4
3	6	1	4	2	5	8	9	7
1	2	8	7	4	3	5	6	9
6	7	9	2	5	8	3	4	1
5	4	3	1	9	6	7	2	8
4	1	6	3	7	2	9	8	5
9	3	5	8	6	4	1	7	2
7	8	2	5	1	9	4	3	6

Sudoku EPL-i veebiväljaandes
Mängi. www.epl.ee/sudoku

TEADUS

Tiit Kändler
teadustoimetaja

PERSOON

Ernst Öpik

Eesti astronoom Ernst Öpiku foto on Põhja-Iirimaa Armagh' observatooriumi nõupidamiste saalis aukohal tänase päevani. Ta töötas seal aastatel 1948–1981. Öpik tõestas 1950. aastatel, et Maa ajaloo jooksul oli üsna tõenäoline kokkupõrge vähemalt 34-kilomeetrilise läbimõõduga meteoriidiga, millele järgnes globaalne häving.

ARVUD

850 kilomeetrit

Nii kaugele paikas 25 000 aastat tagasi Uus-Meremaal pursanud Taupo supervulkaan mikroobe.

Allikas: Nature

LÜHIDALT

lidne luu pakkus järjestuse

Leipzigis asuva Max Plancki evolutsioonilise antropoloogia instituudi teadlastel õnnestus rekonstrueerida pleistotseeni ajastul, 300 000 aasta eest elanud koopakaru pärilikkusaine. Jesse Dabney ja tema kolleegid kasutasid igikeltsast leitud karuluust pärit eriti lühikesi, vaid kolmekümnest aluspaarist koosnevaid DNA molekulide juppe, et kogu genoom järjestada.

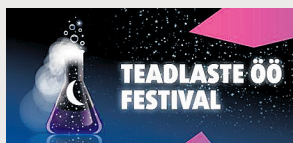
Allikas: Nature

SOOVITUS

Teadlaste öö Kundas

27. septembril Kunda tsemendimuseumis toimuv teadlaste öö pühendatakse astronoom Ernst Öpiku tegevusele. Üritus algab kell 18 pingi avamisega Öpiku auks ja jätkub Tartu ülikooli füüsikainstituudi direktori, professor Jaak Kikase põnevate eksperimentidega. Öpikust ja tema töödest räägivad ka Jaan Einasto ja Tiit Kändler.

Allikas: Kunda tsemendimuseum

Kriisid panevad otsima jälgi maavälisest elust

Tänapäevalgi kehtivad Ernst Öpiku eelmise sajandi keskpaigas kirja saanud kaalutlused sellest, kui reaalne on kohtuda maavälise eluga.

Vahel on teadusuudised nagu komeedid, mis ilmuvad meie vaatevälja, siis kaovad ja naasevad jälle – kas mõne aasta, aastakümne või sajandi pärast. Elu päritolu on uurimisaine, mis toodab üsna kindla regulaarsusega uudiseid elu maavälise päritolu kohta. Tundub, et kui Maal ägeneb mingi kriis või vastuseis, siis hakkab teadlasi huvitama maavälise elu võimalikkus. Huvi tõusis nii möödunud sajandi 50. aastatel, kui suurenes kolmanda maailmasõja oht, kui ka mõne aasta eest, kui maailm seisis silmitsi suure majandushädaga. Eelmises laines osales ka Eesti kuulsaim astronoom Ernst Öpik, kes elades tollal pommiplahvatuste ja püssipaukude keskel Ulsteris Armagh linnas, pani kirja oma arvutustel põhinevad kaalutlused selle kohta, kui tõenäoline on kohtuda maavälise eluga. Tema järeldused kehtivad üldjoontes tänini, üle poole sajandi hiljem.

Öpiku arvutuste kohaselt on meie Galaktikas ehk Linnutees eluks sobivate keskkonaningimustega planeete kaheksa miljonit – „muljetavaldavalt suur arv, vaatamata nende suhteliselt harvale esinemisele”. Öpiku arvatud jääaegade umbes iga 250 miljoni aasta järel kordumise tsükkel arvestas erinevalt varem kuulsaks saanud Milutin Milankoviči tsüklitest mitte ühe, vaid õige paljude asjaoludega ning võimaldas meie mõtlejal 1958. aastal ajakirjas Scientific American ilmunud artiklis väita: „Pilt pidevalt soojenevast kliimast, mida pikas perspektiivis katkestavad jääajad, annab meile uue vaatepunkti elu

evolutsioonile maakeral”. Elu evolutsioon pidi pärast varast jääaega algama otsast peale.

Uus vana hüpotees

16. septembril saatis Ameerika Astronoomiaühing (AAS) laiali kõlava pealkirjaga uudise, et avastati kosmiline vabrik, kus toodetakse elu ehituskive. Sellest selgub, et Londoni Imperial Colledge'i ja Kenti ülikooli teadlased tegid kindlaks, et kui jäised komeedid põrkuvad planeediga, võivad tekkida aminohapped, mis on eluks vältimatute valkude koostisosad. Nad spekulatsioonivad, et sel moel saab seletada, kuidas tekkis elu Maal ajavahemikus 4,5–3,8 miljardit aastat tagasi, kui Maad pommitas tihe komeedi- ja meteoriidisadu.

Üks Atacama kõrbes asuvast 66 antennist, mis moodustavad hiiglasliku teleskoobi, millega teadlased uurivad universumit.

Aminohapped võivad tekkida kus tahes Päikesesüsteemis või kaugemal, kuid et neist saaks elu areneda, on vaja sobilikku keskkonda. Näiteks on Saturni ja Jupiteri kaaslaste Enceaduse ja Europa pinnal ohtlalt jääd ja kui sinna kukub

nohape,” ütles Kenti ülikooli teadlane Mark Price, „edaspidi tuleb leida, kuidas aminohapetest saavad valgud.” Komeetidest on lihtsamaid aminohappeid, nagu glütsiini, leitud varemgi.

Eelmisel aastal California kohal plahvatanud meteoriit sisaldas selliseid orgaanilisi aineid, mida ei ole varem leitud ühestki meteoriidist. Ameerika Ühendriikide Tea-

duste Akadeemia Toimetistes avaldatud artiklis kinnitavad Arizona osariigi ülikooli teadlane Sandra Pizzarello ja tema kaasteadlased, et nad eraldasid meteoriiditükkidest hapnikurikaste orgaaniliste ühendite segu ning spekulatsioonivad, et nõndaviisi võis Maale ka elu tekke ajastul kosmosest orgaanilist ainet lisanduda.

Siiski tuleb viidata, et sellele järeldusele jõuti juba palju varem. 1953. aastal tegi Ameerika keemik Stanley Miller ainulaadse eksperimendi, mille käigus sünteesis eluta süsteemis elusolendite ehituskive ehk orgaanilisi molekule.

Öpik oli esimene

Ernst Öpik oli esimene teadlane, kes arvutas välja, kui palju on Maa eri suurusega kosmiliste kehade aegade jooksul kokku põrganud ja mis on sellest elu tekke ja kulgemise jaoks tõenäoliselt johtunud.

Biokeemiliselt on elu ühekülgne, põhinedes suuresti nukleiinhapetel, valkudel, süsivesikutel ja rasvadel. 95% elust põhineb vaid kuuel elemendil. Need on süsinik, vesinik, lämmastik, hapnik, fosfor ja väävel. See tähendab, et igas organismis on teiste jaoks midagi söödavat. Praegu ei saa Maal enam elutust ainet uut elu tekkida. Enne teket süüakse osised lihtsalt ära. Ainult elus materia sünnitab elusat. ●

Elu põhineb suuresti nukleiinhapetel, valkudel, süsivesikutel ja rasvadel.

komeet, tekib lööklaine, mis soojendab keskkonda aminohapete moodustumiseks vajaliku temperatuurini. Teadlased pommitasid komeedisarnase koostisega jääseguseid märklaudu kokkusurutud gaasil töötavast püssist kiirusega 7,15 kilomeetrit sekundis lendavate kuulidega. Selle tulemusena tekkis kaht liiki aminohappeid –alaniini ja glütsiini. „Näitasime, et lihtsas keskkonnas saab veest ja süsihappegaasi jääst moodustuda selline keeruline molekuli nagu ami-

Foto: Reuters/Scanpix